

OPŠTE UZANSE ZA PROMET ROBOM

("Službeni list FNRJ", br. 15/1954)

I VAŽENJE UZANSA

1

Poslovi za koje važe Opšte uzanse

Ove uzanse važe za kupovinu i prodaju robe.

Uzanse koje se izrično ne odnose samo na kupovinu i prodaju robe važe i za ostale poslove prometa robom.

Uzanse koje se izrično odnose samo na kupovinu i prodaju robe shodno se primenjuju i na ostale poslove prometa robom.

Kao poslovi prometa robom u smislu ovih uzansa smatraju se, pored kupovine i prodaje robe, zamena robe, kao i poslovi posredništva, zastupništva, komisiona, prevoza, otpremništva (špedicije), uskladištenja i osiguranja.

2

Slučajevi u kojima se primenjuju Opšte uzanse

Ove uzanse primenjuju se kad su stranke pristale na njihovu primenu.

Smatra se da su stranke pristale na primenu ovih uzansa u poslovima u kojima je, za slučaj spora, propisana ili ugovorena nadležnost državne arbitraže, ukoliko iz ugovora ne proističe da su stranke isključile njihovu primenu.

3

Načelo poštenja i savesnosti

Poštenje i savesnost je osnovno načelo koga se stranke moraju pridržavati u poslovima prometa robom.

Stranke se ne mogu pozivati na neku od ovih uzansa, ako bi njena primena u datom slučaju proizvela posledice protivne tome načelu.

II ZAKLJUČIVANJE UGOVORA

1. O zaključivanju ugovora uopšte

4

Saglasnost stranaka o bitnim sastojcima ugovora

Ugovor je zaključen kad su se stranke saglasile o bitnim sastojcima ugovora.

5

Bitni sastojci ugovora po volji stranaka

Pored bitnih sastojaka ugovora po prirodi posla, kao bitan sastojak smatra se i onaj uslov, rok ili koja druga tačka ugovora od koje makar i jedna stranka čini zavisnim zaključenje ugovora.

6

Bitni sastojci ugovora o kupovini i prodaji

Bitni sastojci ugovora o kupovini i prodaji, po prirodi posla, su predmet i cena.

Predmet i cena moraju biti ugovorom određeni.

Predmet je određen kad je ugovorom ujedno određena i njegova količina; smatra se da je količina određena i kad se prema ugovoru može odrediti.

Smatra se da je cena određena i kad je ugovorom predviđen način na koji se može odrediti, kao i kad se može odrediti prema okolnostima.

Cena je određena i kad je propisana od nadležnog organa.

7

Način izražavanja saglasnosti stranaka

Stranke mogu zaključiti ugovor, neposredno ili posredno preko drugih lica, na bilo koji način iz koga jasno proističe njihova saglasnost.

Saglasnost stranaka može biti izražena izrično ili prećutno.

8

Oblik ugovora

Kad su se stranke saglasile da će ugovor imati određeni oblik, ugovor je zaključen tek kad bude sastavljen u tom obliku, izuzev ako iz okolnosti proističe da stranke nisu uslovile punovažnost ugovora ispunjenjem tog oblika.

Za promene ugovora koji je po sporazumu stranaka sastavljen u određenom obliku taj oblik je potreban samo ako je to ugovoreno.

9

Pismeni oblik ugovora

Ako je za punovažnost ugovora propisano da mora biti sastavljen napismeno, ili ako su se stranke tako sporazumele, ugovor se smatra zaključenim kad ga stranke potpišu.

Pismeni ugovor se sastavlja, po pravilu, u onoliko primeraka koliko ima stranaka.

Ako je pismeni ugovor umnožen ili preveden na drugi jezik, merodavan je izvorni ugovor potpisan od stranaka.

Ako su stranke potpisale više primeraka izvornog ugovora, merodavan je primerak koji su kao takav odredile, a ako to nisu odredile, onda se u vezi sa ostalim dokazima i utvrđenim okolnostima ceni koji je od izvornih primeraka merodavan.

10

Važenje odredaba koje nisu unete u ugovor određenog oblika

Kad su se stranke saglasile da će ugovor imati određeni oblik, ne obavezuje ih ono što nije uneto u ugovor sastavljen u tom obliku.

Ali, ako stranke nisu punovažnost ugovora uslovile ispunjenjem tog oblika, obavezuje ih ono što su ugovorile, a što nije uneto u taj ugovor, ukoliko nije s njim u suprotnosti.

2. Zaključivanje ugovora između prisutnih stranaka

11

Trenutak zaključenja ugovora

Ugovor između prisutnih stranaka zaključen je u trenutku kad jedna stranka prihvati ponudu za zaključenje ugovora koju joj je stavila druga stranka.

12

Ponuda

Ponuda za zaključenje ugovora mora sadržavati sastojke koji su bitni po prirodi tog ugovora.

Kao ponuda smatra se i izlaganje robe sa označenjem cene, ukoliko iz okolnosti ne proističe što drugo.

13

Prihvatanje ponude

Izjava o prihvatanju ponude mora u svemu biti saglasna sa ponudom.

Kad izjava o prihvatanju ponude nije u svemu saglasna sa ponudom, smatra se da je ponuda odbijena i da je ujedno učinjena nova ponuda od strane ponuđenog.

14

Vreme za koje je ponudilac vezan ponudom

Kad je u ponudi određen rok za prihvatanje, ponudilac je vezan ponudom do isteka toga roka.

Ponuda u kojoj nije određen rok za prihvatanje ne obavezuje ponudioca ako je ponuđeni odmah ne prihvati.

Izjava o prihvatanju ponude učinjena sa zadocnjenjem smatra se kao nova ponuda od strane ponuđenog.

15

Pismena potvrda o usmeno zaključenom ugovoru

Svaka stranka može od druge stranke zahtevati pismenu potvrdu usmeno zaključenog ugovora.

Pismena potvrda može se zahtevati sve dok druga stranka ne ispuni ugovor.

Usmeno zaključeni ugovor je punovažan iako pismena potvrda nije data.

16

Traženje pismene potvrde

Stranka koja traži pismenu potvrdu ugovora dostaviće drugoj stranci dva istovetna primerka potvrde u obliku ugovora ili zaključnice, koje je sama potpisala, i pozvati drugu stranku da joj vrati jedan primerak pošto ga potpiše.

Pismena potvrda mora u svemu odgovarati usmeno zaključenom ugovoru.

17

Izdavanje pismene potvrde

Stranka koja je pozvana da izda pismenu potvrdu ugovora treba da u roku od tri dana od prijema poziva preda pismenu potvrdu neposredno drugoj stranci ili pošti preporučenim pismom.

Ako pozvana stranka ne potpiše i ne vrati pismenu potvrdu u određenom roku, druga stranka može tražiti da se utvrdi postojanje ugovora i da joj pozvana stranka naknadi štetu koju je pretrpela usled toga što nije izdata pismena potvrda.

3. Zaključivanje ugovora između odsutnih stranaka

18

Trenutak zaključenja ugovora

Ugovor između odsutnih stranaka zaključen je u trenutku kada ponudilac primi izjavu ponuđenoga da prihvata ponudu za zaključenje ugovora.

19

Ponuda

Ponuda za zaključenje ugovora mora sadržavati sastojke koji su bitni po prirodi tog ugovora.

Slanje cenovnika, tarifa, prospekata, oglašavanje u novinama i slično, ne smatra se ponudom, ako suprotno ne proističe iz njihove sadržine.

20

Prihvatanje ponude

Izjava o prihvatanju ponude mora u svemu biti saglasna sa ponudom.

Kad izjava o prihvatanju ponude nije u svemu saglasna sa ponudom, smatra se da je ponuda odbijena i da je ujedno učinjena nova ponuda od strane ponuđenog.

Smatra se da je u takvom slučaju ugovor zaključen ako raniji ponudilac započne sa ispunjenjem nove ponude, a raniji ponuđeni je to saznao u roku za prihvatanje te ponude.

21

Ponuda i prihvatanje ponude izjavom neovlašćenog lica na poslovnoj hartiji

Pismena ponuda obavezuje ponudioca, iako je nije potpisalo ovlašćeno lice, samo u slučaju:

ako je ponuda sačinjena na hartiji sa odštampanim ili utisnutim oznakama ponudioca, kojom se on u svom poslovanju služi;

ako je ponuda snabdevena pečatom ili štambiljem ponudioca i potpisana na uobičajeni način;

ako se ponuda odnosi na posao kojim se ponudilac redovno bavi i ne prelazi obim njegovog normalnog poslovanja; i

ako ponuđeni nije znao da je ponudu potpisalo neovlašćeno lice.

Isto važi i za izjavu ponuđenoga o prihvatanju ponude.

22

Vreme za koje je ponudilac vezan ponudom

Ponudilac koji učini ponudu odsutnom licu i odredi mu rok za prihvatanje, vezan je ponudom do isteka toga roka.

Ako ponudilac nije odredio rok za prihvatanje ponude, vezan je ponudom za vreme koje je, prema redovnom toku stvari, potrebno da ponuda stigne ponuđenome i da blagovremeno učinjena izjava ponuđenoga o prihvatanju ponude stigne ponudocu.

U to vreme računa se i vreme potrebno za razmatranje ponude, ali ponudilac koji nije odredio rok za prihvatanje ponude ne može biti vezan ponudom duže od osam dana.

23

Rok za prihvatanje ponude određen izrazom "odmah" i slično

Ako je ponudilac odredio rok za prihvatanje ponude izrazom "odmah", "bez odlaganja", "narednom poštom" ili sličnim izrazima, izjava o prihvatanju je blagovremena ako je predata, neposredno ponudocu ili pošti, prvog narednog radnog dana po prijemu ponude.

Izjavu o prihvatanju ponude treba poslati istim ili bržim sredstvom od onoga kojim je poslata ponuda.

24

Zadocnela izjava o prihvatanju ponude

Izjava o prihvatanju ponude učinjena sa zadocnjenjem smatra se kao nova ponuda od strane ponuđenog.

Ali, ako je izjava o prihvatanju, koja je učinjena blagovremeno, stigla ponudocu nakon što je protekao rok za prihvatanje, a ponudilac je znao ili je mogao znati da je izjava otposlata blagovremeno, ugovor je zaključen.

Ipak, ugovor u takvom slučaju nije zaključen ako ponudilac odmah, a najkasnije prvog narednog radnog dana po prijemu izjave, ili i pre prijema izjave a po isteku roka za prihvatanje ponude, izvesti ponuđenog da se zbog zadocnjenja ne smatra vezan svojom ponudom.

25

Više jednovremenih ponuda i ponuda za više predmeta

Ako je isti ponudilac učinio jednovremeno više ponuda, ponuđeni može prihvatiti i samo neku od tih ponuda, ukoliko iz ponude ne proističe što drugo, ili ukoliko predmeti ponuda, po svojoj nameni, ne čine celinu.

Isto važi i za slučaj kad se jedna ponuda odnosi na više predmeta.

26

Opozivanje ponude i izjave o prihvatanju ponude

Ponuda se smatra opozvanom ako izjava o njenom opozivanju stigne ponuđenom pre ponude ili u isto vreme kad i ponuda.

Isto važi i za opozivanje izjave o prihvatanju ponude.

27

Mesto zaključenja ugovora

Smatra se da je ugovor zaključen u mestu u kome ponudilac ima svoje sedište ili prebivalište.

4. Zaključivanje ugovora preko telefona, putem telegrama i preko teleprintera

28

Zaključivanje ugovora preko telefona

Ugovor se može zaključiti preko telefona.

Smatra se da su ponuda i izjava o prihvatanju ponude preko telefona učinjene između prisutnih lica, ako su stranke ili od njih ovlašćena lica bili lično u telefonskoj vezi.

29

Zaključivanje ugovora putem telegrama

Ugovor se može zaključiti putem telegrama.

Smatra se da su ponuda i izjava o prihvatanju ponude putem telegrama učinjene između odsutnih lica.

30

Pismena potvrda ponude i izjave o prihvatanju ponuda datih preko telefona ili putem telegrama

Ponudilac treba da svoju ponudu, a ponuđeni svoju izjavu o prihvatanju ponude, koje su učinjene preko telefona ili putem telegrama, potvrdi drugoj stranci preporučenim pismom, po mogućnosti istog, a najkasnije sledećeg radnog dana nakon što je učinjena.

Na punovažnost ugovora zaključenog preko telefona ili putem telegrama ne utiče to što ponuda ili izjava o prihvatanju ponude nije pismeno potvrđena.

Stranka koja nije dala pismenu potvrdu odgovara drugoj stranci za štetu koju je ova usled toga pretrpela.

31

Zaključivanje ugovora preko teleprintera

Ugovor se može zaključiti preko teleprintera.

Smatra se da su ponuda i izjava o prihvatanju ponude preko teleprintera učinjene između prisutnih lica, ako su stranke ili od njih ovlašćena lica bili lično u teleprinterskoj vezi.

Pošiljalac ne može osporavati punovažnost ponude ili izjave o prihvatanju ponude otpremljene u njegovo ime preko njegovog teleprintera.

5. Zaključivanje ugovora po pristupanju (athezijom)

32

Generalna ponuda

Ugovor je zaključen po pristupanju kad jedna stranka prihvati generalnu ponudu druge stranke za zaključenje ugovora.

Kao generalna ponuda smatraju se opšti uslovi pod kojima ponudilac nudi zaključenje ugovora, bez obzira u kom su obliku dati.

Opšti uslovi čine sadržinu ugovora i obavezuju stranku koja pristupa samo ukoliko su joj bili poznati u trenutku zaključenja ugovora.

Smatra se da su opšti uslovi bili poznati stranci koja pristupa, ako su joj pre zaključenja ugovora bili predati, ili su bili objavljeni na propisan ili uobičajen način.

33

Posebne odredbe athezionog ugovora

Ugovor po pristupanju može sadržavati i posebne odredbe o kojima su se stranke saglasile.

Kad su posebne odredbe u suprotnosti sa opštim uslovima, važe posebne odredbe.

6. Prećutno zaključivanje ugovora (konkludentne radnje)

34

Primeri prećutno zaključenog ugovora

Ugovor je prećutno zaključen kad iz radnji stranaka proističe da su se saglasile na zaključenje ugovora, kao na primer:

kad jedna stranka u svoje ime i za svoj račun raspolaže robom koju je primila od druge stranke, smatra se da je zaključen ugovor o kupovini i prodaji, ako primalac nije znao da je roba poslata u drugu svrhu;

kad jedna stranka preda drugoj stranci dokumenta na osnovu kojih se može raspolagati robom, a druga stranka ta dokumenta primi, smatra se da je zaključen ugovor o kupovini i prodaji, ako primalac nije znao da su dokumenta predana u drugu svrhu;

kad kupac robu koja mu je predata "na ogled", "na probu", "na pogled", "po viđenju", ne vrati u roku koji je bio ugovoren za njegovu izjavu da li robu prima, smatra se da je zaključen ugovor o kupovini i prodaji;

kad vozar ili špediter primi robu sa naznačenom adresom primaoca, smatra se da je zaključen ugovor o prevozu ili špediciji;

kad skladištar primi robu bez određenog naloga, smatra se da je zaključen ugovor o uskladištenju.

35

Prihvatanje ponude ćutanjem

Ćutanje samo po sebi ne smatra se prihvatanjem ponude.

Ali kad ponuđeni stoji u stalnoj poslovnoj vezi sa ponudiocem u pogledu određene robe, smatra se da je prihvatio ponudu koja se odnosi na takvu robu, ako je nije odmah ili u ostavljenom roku odbio.

Isto tako, lice koje se ponudilo drugome da izvršava njegove naloge za obavljanje određenih poslova, ili izvršenje takvih naloga spada u njegovu poslovnu delatnost, treba da izvrši dobijeni nalog ako ga nije odmah odbilo.

Ako u takvim slučajevima ponuda ili nalog nije odbijen, smatra se da je ugovor zaključen u trenutku kad je ponuda ili nalog stigao ponuđenome.

36

Prećutno produženje ugovora

Kad jedna stranka po isteku vremena za koje je važio ugovor o redovnoj isporuci robe ili ugovor o redovnom vršenju usluga, nastavi sa isporukom takve robe ili vršenjem takvih usluga, a druga stranka se tome na vreme ne usprotivi, važenje ranijeg ugovora produžava se pod istim uslovima, ako se tome ne protivi priroda samog ugovora, ili ako iz ugovora ili okolnosti ne proističe da druga stranka nije htela produženje važenja ugovora.

Produženi ugovor važi sve dok ga jedna od stranaka ne otkaže uz primereni otkazni rok.

7. Zaključivanje ugovora preko punomoćnika

37

Vrste punomoći

Ugovor se može zaključiti preko punomoćnika.

Stranka može ovlastiti punomoćnika da u njeno ime zaključi jedan ili više određenih ugovora (specijalna punomoć), ili da zaključuje sve ugovore jedne ili više određenih vrsta (generalna punomoć).

Ovlašćenje za zaključivanje ugovora može biti ograničeno na određeno vreme, ili dato pod određenim uslovima.

38

Zaključivanje ugovora u ime vlastodavca u granicama ovlašćenja

Punomoćnik može raditi samo u granicama ovlašćenja.

Ugovor koji je punomoćnik zaključio u ime vlastodavca u granicama ovlašćenja obavezuje vlastodavca.

Ugovor koji je punomoćnik zaključio u granicama ovlašćenja obavezuje vlastodavca iako nije izrično rečeno da se zaključuje u njegovo ime, kad je to druga stranka znala ili je morala znati.

39

Prekoračenje ovlašćenja

Ugovor ne obavezuje vlastodavca ukoliko je punomoćnik prekoračio granice ovlašćenja.

Ali i takav ugovor obavezuje vlastodavca ako druga stranka nije znala niti je morala znati da je punomoćnik prekoračio granice ovlašćenja.

Kad je punomoćnik pri zaključenju ugovora prekoračio granice ovlašćenja, a druga stranka je za to znala ili je morala znati, zaključeni ugovor obavezuje vlastodavca u onim granicama koje odgovaraju datom ovlašćenju, ako je prema prirodi posla moguće ispuniti ugovor samo u tom delu.

40

Punomoćnik po zaposlenju

Punomoćnikom se smatra i lice kome je stranka poverila obavljanje takvih dužnosti iz kojih, po redovnom toku stvari, proističe i ovlašćenje za zaključivanje određenih ugovora ili vršenje drugih određenih poslova u granicama tih dužnosti.

41

Zaključivanje ugovora od strane neovlašćenog lica

Ugovor koji neko lice zaključi kao punomoćnik u ime drugoga bez njegovog ovlašćenja obavezuje neovlašćeno zastupanog samo ako on ugovor naknadno odobri.

Stranka sa kojom je ugovor zaključen može zahtevati od neovlašćeno zastupanog da se u primerenom roku izjasni da li ugovor odobrava.

Ako neovlašćeno zastupani ni u ostavljenom roku ugovor ne odobri, stranka sa kojom je ugovor zaključen nije više vezana ugovorom.

U tom slučaju stranka sa kojom je ugovor zaključen, može od lica koje je kao punomoćnik bez ovlašćenja zaključilo ugovor tražiti naknadu štete, ako u trenutku zaključenja ugovora nije znala niti je morala znati da to lice nije imalo ovlašćenje za zaključenje ugovora.

42

Ugovor zaključen na osnovu punomoći čija je važnost prestala

Ugovor koji se zaključi na osnovu punomoći čija je važnost prestala obavezuje lice koje je tu punomoć dalo, ako druga stranka nije znala niti je morala znati da je važnost punomoći prestala.

8. Posebne odredbe u ugovoru

a) Kapara

43

Ugovaranje kapare

Stranke mogu ugovoriti kaparu.

Kad je kapara predviđena pri zaključivanju ugovora, ugovor se smatra zaključenim tek kad je kapara data.

44

Uračunavanje i vraćanje kapare

Kapara se uračunava pri ispunjenju obaveze, a kada to nije moguće vraća se prilikom ispunjenja.

Ako se obaveza ispunjava u obrocima, kapara se uračunava ili vraća pri ispunjenju poslednjeg obroka.

Kapara se vraća kad do ispunjenja ugovora ne dođe sporazumom stranaka ili iz uzroka za koji nije odgovorna ni jedna ni druga stranka.

45

Zadržavanje kapare

Ako je za neispunjenje ugovora odgovorna stranka koja je dala kaparu, druga stranka može, umesto da traži ispunjenje ugovora ili naknadu štete, zadovoljiti se time da primljenu kaparu zadrži za sebe.

Ako stranka koja je primila kaparu traži naknadu štete, ona može kaparu uračunati u naknadu ili je vratiti.

46

Traženje dvostruke kapare

Ako je za neispunjenje ugovora odgovorna stranka koja je primila kaparu, druga stranka može, umesto da traži ispunjenje ugovora ili naknadu štete, tražiti vraćanje dvostruke kapare.

47

Kapara i pravo na odustanak od ugovora

Stranka koja je dala kaparu ne može odustati od ugovora ostavljajući kaparu drugoj stranci, niti to može učiniti druga stranka vraćajući dvostruku kaparu, izuzev kad se kapara po ovim uzansama smatra odustanicom.

b) Odustanica

48

Ugovaranje odustanice

Stranke mogu ugovoriti da je jedna ili svaka od njih ovlašćena da odustane od ugovora, dajući drugoj stranci odustanicu.

Odustanica se može sastojati u određenoj svoti novca ili kakvoj drugoj imovinskoj koristi.

49

Dejstvo odustanice

Kad ovlašćena stranka odustane od ugovora dajući drugoj stranci odustanicu, nijedna stranka ne može više zahtevati ispunjenje ugovora.

Stranke mogu odrediti rok do koga ovlašćena stranka može odustati od ugovora.

Ako takav rok nije ugovorom određen, ovlašćena stranka može odustati od ugovora sve dok ne protekne rok za ispunjenje njene obaveze.

Ali pravo stranke da odustane od ugovora prestaje u svakom slučaju kad ona počne ispunjavati svoje obaveze, ili počne primati ispunjenje od druge stranke.

50

Kapara kao odustanica

Kad je uz kaparu ugovoreno pravo da se može odustati od ugovora, kapara se smatra kao odustanica.

U ovom slučaju, ako odustane stranka koja je dala kaparu, ona je gubi, a ako odustane stranka koja je primila kaparu, ona je vraća dvostruku.

9. Promene u ugovoru po sporazumu stranaka

51

Mogućnost promene u ugovoru

Promene u već zaključenom ugovoru mogu se vršiti sporazumom stranaka.

52

Nemoguće i nedopuštene promene u ugovoru

Ako je promenom ugovora određeno nešto nemoguće ili nedopušteno, promena ne važi, a ugovor ostaje na snazi.

10. Odustanak od ugovora po sporazumu stranaka

53

Mogućnost odustanka

Stranke mogu ugovoriti da jedna ili svaka od njih može odustati od ugovora.

54

Rok za odustanak od ugovora

Stranke mogu ugovoriti rok do koga ovlašćena stranka može odustati od ugovora.

Kad takav rok nije ugovoren odustanak ovlašćene stranke je punovažan ako je saopšten drugoj stranci pre isteka vremena određenog za početak ispunjenja njene obaveze, a ako to vreme nije određeno, onda pre nego što je druga stranka započela sa ispunjenjem svoje obaveze.

Ali pravo stranke da odustane od ugovora prestaje u svakom slučaju kad ona počne ispunjavati svoje obaveze, ili počne primati ispunjenje od druge stranke.

Kad je predmet ugovora individualno određena stvar, a stranka koja je dužna da je isporuči ne proizvodi takve stvari serijski, odustanak je punovažan ako joj je saopšten pre nego počne sa pripremanjem za izradu te stvari.

11. Izmena i raskid ugovora zbog promenjenih okolnosti

55

Uslovi za traženje izmene i raskida ugovora

Ako bi zbog izvanrednih događaja, koji se nisu mogli predvideti u vreme zaključenja ugovora, ispunjenje obaveze za jednu stranku postalo preterano otežano ili bi joj nanelo preterano veliki gubitak, ona može tražiti da se ugovor izmeni ili čak i raskine.

Stranka ne može tražiti izmenu ili raskid ugovora zbog promenjenih okolnosti koje su nastupile po isteku roka određenog za ispunjenje njene obaveze.

Pri odlučivanju da li je zahtev za izmenu ili raskid ugovora opravdan, kao i da li će se ugovor izmeniti ili raskinuti, vodiće se računa o cilju ugovora, o normalnom riziku kod

ugovora te vrste, o trajanju i dejstvu izvanrednih događaja, kao i o interesima jedne i druge stranke.

56

Primeri izvanrednih događaja

Kao izvanredni događaji zbog kojih se može tražiti izmena ili raskid ugovora smatraju se naročito:

prirodni događaji, kao što su suša, poplava, zemljotres;

upravne mere, kao što su zabrana ili ograničenje uvoza ili izvoza i druga ograničenja prometa robom, promena sistema cena, promena tarifa i propisanih cena, promena standarda;

ekonomske pojave, kao što je izuzetno nagli i veliki pad ili skok cena.

57

Odredbe ugovora koje se mogu izmeniti

Zbog izvanrednih događaja mogu se izmeniti one odredbe ugovora na koje je taj događaj uticao, kao što su odredbe o ceni, količini predmeta, visini drugih obaveza, vremenu, mestu, načinu ispunjenja ugovora, ili se može odrediti nešto drugo.

58

Prava stranke kad druga stranka traži izmenu ili raskid ugovora

Kad jedna stranka traži izmenu ugovora zbog promenjenih okolnosti, druga stranka može odustati od ugovora, u kom slučaju se smatra kao da ugovor nije bio ni zaključen.

Kad jedna stranka traži raskid ugovora, druga stranka može tražiti da se ugovor održi na snazi, predlažući izmenu odredaba ugovora.

59

Saopštavanje zahteva za izmenu ili raskid ugovora

Stranka koja je ovlašćena da zbog promenjenih okolnosti zahteva izmenu ili raskid ugovora, treba da svoj zahtev saopšti drugoj stranci čim je doznala da su takve okolnosti nastupile; u protivnom odgovara za štetu koju je druga stranka pretrpela zbog toga što joj zahtev nije bio na vreme saopšten.

III ISPUNJENJE UGOVORA

A. O ISPUNJENJU UGOVORA UOPŠTE

60

Pažnja stranaka pri ispunjenju obaveze

Stranka je dužna da pri ispunjenju svoje obaveze postupa sa pažnjom koja se u poslovnom prometu zahteva.

61

Uzajamnost ispunjenja obaveza

Stranka ne može tražiti od druge stranke da ispuni obavezu, ako sama nije ispunila ili nije spremna da ispuni svoju obavezu, izuzev kad iz ugovora, prirode ili okolnosti posla proističe da može i pre toga tražiti ispunjenje od druge stranke.

62

Pravo stranke da traži obezbeđenje

Ako se osnovano može zaključiti da jedna stranka neće ispuniti svoju obavezu, druga stranka može od nje zahtevati obezbeđenje da će tu obavezu ispuniti.

Stranka koja traži obezbeđenje može odbiti da ispuni svoju obavezu dok joj ne bude dato traženo obezbeđenje.

Stranka koja traži obezbeđenje može odustati od ugovora ako joj traženo obezbeđenje ne bude dato u primerenom roku.

63

Ispunjenje obaveze od strane trećeg lica

Obavezu iz ugovora može sa pristankom dužnika ispuniti treće lice i protiv volje poverioca, izuzev ako poverilac ima opravdani interes da obavezu ispuni sam dužnik.

64

Pravo izbora između više činidaba

Kad dužnik od dve ili više stvari ili radnji ima da preda ili ispuni samo jednu, pravo izbora pripada dužniku.

Dužnik koji je započeo ispunjenje obaveze ili je na drugi način izvršio izbor, ne može više odustati od učinjenog izbora.

65

Propast stvari određenih po rodu

Kad su predmet obaveze stvari određene po rodu, dužnikova obaveza ne prestaje ni kad mu sve takve stvari slučajem propadnu.

66

Stvari određenog porekla

Kad su predmet ugovora stvari određenog porekla, poverilac ne mora primiti stvari drugog porekla, pa ni kada su boljeg kvaliteta od ugovorenog.

67

Primanje druge stvari ili radnje umesto ispunjenja

Obaveza je ispunjena i kad poverilac umesto dugovane stvari ili radnje primi drugu stvar ili radnju umesto ispunjenja.

68

Delimično ispunjenje obaveze

Poverilac ne mora primiti delimično ispunjenje obaveze ako svi delovi obaveze čine jednu celinu, ili ako ima opravdani interes da primi ispunjenje obaveze u celini.

69

Mesto ispunjenja obaveze

Kad se mesto ispunjenja obaveze ne može odrediti prema prirodi posla ili drugim okolnostima, obaveza se ispunjava u mestu gde je dužnik imao sedište ili prebivalište u trenutku zaključenja ugovora, ako ovim uzansama za pojedine slučajeve nije što drugo predviđeno.

B. ISPUNJENJE UGOVORA O KUPOVINI I PRODAJI

1. Isporuka

70

Izvršenje isporuke i prijem isporuke

Prodavac mora izvršiti isporuku robe kupcu.

Kao isporuka u smislu ovih uzansa smatraju se sve one radnje koje je prodavac dužan obaviti, prema ugovoru i prirodi posla, da bi kupac mogao primiti isporuku.

Kupac mora izvršiti sve radnje koje je, prema ugovoru i prirodi posla, dužan da izvrši, da bi prodavcu omogućio izvršenje isporuke, kao i primiti isporuku.

a) Mesto isporuke

71

Određivanje mesta isporuke

Isporuka se ima izvršiti u mestu u kome je prodavac u trenutku zaključenja ugovora imao svoje sedište ili prebivalište.

Ako prodavac u trenutku zaključenja ugovora ima više poslovnih jedinica u raznim mestima, isporuka se ima izvršiti u mestu one poslovne jedinice iz koje je prodavac poslao svoju ponudu ili u kojoj je prihvatio ponudu kupca.

Ako obe stranke imaju sedište ili prebivalište u mestu isporuke, isporuka se ima izvršiti na skladištu prodavca u tom mestu, a u protivnom slučaju na utovarnoj stanici, u luci ukrcaja ili na pristaništu prodavca.

Kad prodavac u mestu isporuke ima više skladišta, a isporuka se ima izvršiti na njegovom skladištu, prodavac određuje skladište na kome se isporuka ima izvršiti.

Kad je utovarna stanica, luka ukrcaja ili pristanište na kome bi se imala izvršiti isporuka udaljeno više od deset kilometara od skladišta prodavca, isporuka se ima izvršiti na njegovom skladištu.

72

Isporuka u mestu gde se nalazi roba

Isporuka individualno određene robe ima se izvršiti u mestu gde se roba u trenutku zaključenja ugovora nalazila ili je trebalo da bude proizvedena, ako su obe stranke tada znale da se roba nalazi ili da treba da bude proizvedena u tom mestu.

Isporuka robe određene po rodu koja se prema ugovoru ima uzeti iz određenog stovarišta ili mase, ima se izvršiti u mestu gde se to stovarište ili masa nalazila u trenutku zaključenja ugovora.

73

Promena mesta isporuke zbog smetnji

Ako se prodavac obavezao da izvrši isporuku robe u određenom mestu, pa zbog obustave saobraćaja ili drugih smetnji ne može da ispuni ovu obavezu, prodavac treba da o tome obavesti kupca.

U tom slučaju kupac je ovlašćen da zahteva isporuku robe u mestu gde se ona nalazi, ali mora o tome obavestiti prodavca čim primi obaveštenje ili na koji drugi način sazna za nastupele smetnje.

Ako mu je roba isporučena u mestu u kome se nalazila, kupac ima pravo da od kupovne cene odbije sve troškove prevoza koje bi inače prema ugovoru snosio prodavac.

74

Mesto otpreme i mesto opredeljenja

Ako postoji sumnja o tome da li se isporuka ima izvršiti u mestu otpreme ili u mestu opredeljenja, isporuka se ima izvršiti u mestu otpreme.

Kao mesto otpreme smatra se utovarna stanica, luka ukrcaja ili pristanište prodavca.

Kao mesto opredeljenja smatra se ono mesto u koje roba prema ugovoru treba da bude isporučena.

b) Način isporuke

Isporuca robe određene po rodu

Isporuca robe određene po rodu nije izvršena sve dok se roba namenjena kupcu na jasan način ne izdvoji.

Ali kad ovakva roba predstavlja celinu iz koje se deo namenjen kupcu može izdvojiti tek kad on dođe da je preuzme, isporuka se smatra izvršenom ako je prodavac preduzeo sve ostalo što je potrebno da se kupcu omogući preuzimanje i ako je pozvao kupca da robu preuzme.

Otprema robe u mesto različito od mesta isporuke

Kad je prodavac dužan da robu pošalje u mesto različito od mesta isporuke, isporuka se smatra izvršenom ako je roba predata vozaru ili špediteru.

Ako kupac nije odredio vozara ili špeditera, prodavac odgovara za njihov izbor.

Kad se isporuka vrši na skladištu prodavca zbog toga što je utovarna stanica, luka ukrcaja ili pristanište udaljeno više od deset kilometara od njegovog skladišta, isporuka se smatra izvršenom ako je roba utovarena u kamion ili drugo prevozno sredstvo na skladištu prodavca.

Isporuca izborom i odvajanjem robe

Ako kupac na skladištu prodavca izabere robu, pa se izabrana roba odvoji radi otpreme, smatra se da je time izvršena isporuka.

Troškovi pripremanja robe za isporuku

Prodavac mora snositi troškove u vezi sa pripremanjem robe za isporuku.

Obaveza prodavca u pogledu ambalaže

Prodavac mora obezbediti ambalažu.

Ako vrsta ambalaže nije ugovorena, prodavac je dužan dati uobičajenu ambalažu.

Ako ne postoji takav običaj, ambalaža mora biti takva:

da štiti upakovanu robu i da tako upakovana roba bude pogodna za prevoz i primenu najnižeg podvoznog stava;

da odgovara uslovima pod kojima se roba prima na prevoz na svim prevoznim sredstvima koja se predviđaju ugovorom, a ako prevozna sredstva nisu predviđena ugovorom, da ambalaža odgovara uslovima pod kojima se roba prima na prevoz na onim prevoznim sredstvima koja se prema prirodi posla redovno upotrebljavaju.

c) Rok isporuke

80

Kad se isporuka ima izvršiti

Isporuka se ima izvršiti u roku određenom ugovorom.

Ako rok isporuke nije određen ugovorom, smatra se da je ugovorena promptna isporuka.

81

Promptna isporuka

Rok isporuke određen u ugovoru izrazom "odmah", "prompt", "brzo", "hitno" i sličnim izrazima znači da se isporuka ima izvršiti u roku od osam dana od zaključenja ugovora.

82

Izrazi koji označavaju rok izvršenja isporuke u toku kalendarskog meseca

Rok isporuke određen u ugovoru izrazom:

"početkom meseca" - označava vreme od prvog do zaključno desetog dana u mesecu;

"u prvoj polovini meseca" - označava vreme od prvog do zaključno petnaestog dana u mesecu;

"sredinom meseca" - označava vreme od jedanaestog do zaključno dvadesetog dana u mesecu;

"u drugoj polovini meseca" - označava vreme od šesnaestog do zaključno poslednjeg dana u mesecu;

"krajem meseca" - označava vreme od dvadesetprvog do zaključno poslednjeg dana u mesecu.

Ako je kao rok isporuke naznačen samo naziv meseca, isporuka se može izvršiti u toku celog meseca.

83

Izrazi koji označavaju da je roba u trenutku zaključenja ugovora utovarena

Izrazi u ugovoru "u vožnji", "plivajuća", "putujuća", "na putu", koji se odnose na robu, označavaju da je roba u trenutku zaključenja ugovora već utovarena u prevozno sredstvo i da joj je dat pravac otpreme.

U tom slučaju isporuka se smatra izvršenom kad prevozno sredstvo stigne u mesto opredeljenja robe.

Kao dokaz da je roba u trenutku zaključenja ugovora već utovarena služe prevozne isprave.

Prodavac mora kupcu na njegov zahtev dostaviti bez odlaganja bliže oznake prevoznog sredstva u koje je roba utovarena, kao na primer broj vagona, ime broda.

84

Izraz "predati na krcanje"

Izraz u ugovoru "predati na krcanje" uz naznačenje roka, znači da je prodavac dužan predati robu u tome roku brodu na krcanje i otpremu.

85

Izrazi koji označavaju prestanak zapreka za plovidbu

Izrazi u ugovoru "po otvaranju plovidbe", "po prestanku leda", "po dolasku vode" i slični izrazi znače da se isporuka ima izvršiti u roku od petnaest dana po službenom objavljivanju da je na celom vodnom putu kojim se prevoz ima izvršiti otvorena plovidba ili prestala zapreka za plovidbu, bez obzira na to da li je vodni put bio plovani i pre službene objave.

86

Isporuka uz rok određen vremenskim razmakom

Kad se isporuka ima izvršiti po proteku određenog vremena od zaključenja ugovora ili nekog drugog događaja, rok isporuke se računa na sledeći način:

kad je rok određen u danima, u rok se ne računa dan u koji pada događaj od koga rok počinje teći, tako da rok počinje teći sledećeg dana;

kad je rok određen u nedeljama, isporuka se ima izvršiti onog dana poslednje nedelje koji nosi isti naziv kao dan u koji se desio događaj od koga je rok počeo teći;

kad je rok određen u mesecima ili godinama, isporuka se ima izvršiti onog dana poslednjeg meseca koji svojim datumom odgovara danu u koji se desio događaj od koga je rok počeo teći, a ako u tom mesecu takvog dana nema onda poslednjeg dana toga meseca;

kad je rok određen sa jednim ili više meseci i delom meseca, deo meseca računa se na kraju, a kad je rok određen jednom ili više godina i delom godine, deo godine se računa na kraju.

Pola meseca označava rok od petnaest dana.

Tromesečje ili kvartal označava rok od tri meseca, a pola godine označava rok od šest meseci.

Isporuca unutar ugovorenog roka

Kad se isporuka ima izvršiti unutar ugovorenog roka, ona se mora izvršiti pre isteka ovoga roka.

Stranka koja je ovlašćena da odredi kog će se dana unutar ugovorenog roka izvršiti isporuka, može kao dan isporuke odrediti bilo koji radni dan unutar tog roka.

Određivanje dana isporuke unutar ugovorenog roka

Ako se stranke nisu sporazumele kojoj od njih pripada pravo da odredi kog će dana unutar ugovorenog roka isporuka biti izvršena, to pravo pripada prodavcu.

Ako ovlašćena stranka nije odredila dan isporuke, kao dan isporuke smatra se poslednji dan roka predviđenog ugovorom za izvršenje isporuke.

Ako se radi o većoj količini robe koja se ne može isporučiti jednog dana, ovlašćena stranka treba da izvršenje isporuke odredi tako da se roba može isporučiti pre isteka roka predviđenog ugovorom za izvršenje isporuke.

Obaveštenje o određivanju dana isporuke

Stranka koja ima pravo da odredi kada će isporuka unutar određenog roka biti izvršena, treba da o danu koji je odredila obavesti na vreme drugu stranku.

Obaveštenje treba da sadrži označenje posla na koji se odnosi, kao i dan određen za izvršenje isporuke.

Smatra se da je obaveštenje izvršeno kada ga primi stranka kojoj je upućeno.

Izvršenje isporuke kad rok pada u nedelju ili praznik

Kad se isporuka ima izvršiti određenog dana, a taj dan je nedelja ili državni praznik u mestu isporuke, isporuka se ima izvršiti sledećeg radnog dana.

Kad se isporuka ima izvršiti unutar određenog roka, a poslednji dan tog roka je nedelja ili državni praznik u mestu isporuke, isporuka se ima izvršiti najdalje na dan koji neposredno prethodi nedelji ili prazniku.

Produženje roka isporuke zbog saobraćajnih zapreka

Ako je prodavac preuzeo obavezu da robu preveze ili otpremi železnicom ili brodom, pa bude u tome sprečen usled prekida saobraćaja, nedostatka transportnih sredstava ili nedostatka prostora, rok za isporuku produžava se dok se zapreka ne otkloni.

Prodavac treba da bez odlaganja obavesti kupca na siguran i brz način o nastupanju zapreke, kao i o njenom prestanku.

92

Rok isporuke vezan za prethodnu isplatu cene

Kad je ugovoreno da prodavac ima izvršiti isporuku nakon što kupac plati kupovnu cenu ili predujmi određeni iznos, rok za izvršenje isporuke počinje teći prvog radnog dana posle dana koga prodavac primi obaveštenje od banke kod koje ima tekući račun da je ugovoreni iznos položen na njegov račun.

93

Rok isporuke vezan za otvaranje akreditiva

Kad je ugovoreno da rok za izvršenje isporuke teče od otvaranja akreditiva, rok za izvršenje isporuke počinje teći prvog radnog dana posle dana koga je prodavac primio avizo banke o otvorenom akreditivu koji odgovara uslovima ugovora.

94

Rok isporuke vezan za prijem ambalaže

Kad je ugovoreno da će kupac radi isporuke robe dostaviti prodavcu ambalažu, a rok isporuke nije ugovoren, isporuka se ima izvršiti odmah po isteku vremena potrebnog za pakovanje robe, računajući početak tog vremena od prvog radnog dana po prijemu ambalaže.

95

Rokovi sukcesivnih isporuka

Ako je ugovorena sukcesivna isporuka u roku od dva ili više meseci, a nisu određeni rokovi i količine pojedinih obroka, isporuka se ima izvršiti u približno jednakim obrocima svakog meseca.

Ako je ugovorena sukcesivna isporuka u roku kraćem od dva meseca, a nisu određeni rokovi i količine pojedinih obroka, isporuka se ima izvršiti u dva približno jednaka obroka sredinom i krajem ugovorenog roka.

2. Prelaz rizika

96

Prelaz rizika na kupca

Rizik za propast ili oštećenje robe prelazi na kupca u trenutku kad je primio isporuku robe, kao i u trenutku kada je pao u docnju u pogledu prijema isporuke.

Rizik za robu predatu vozaru, špediteru, skladištaru

Rizik za propast ili oštećenje robe predate vozaru, špediteru, skladištaru ili drugom licu koje je odredio kupac ili prodavac kome je kupac prepustio da u njegovo ime izvrši izbor tog lica, prelazi na kupca u trenutku predaje robe tim licima.

Ali ako se isporuka ima izvršiti u mestu opredeljenja, rizik za propast ili oštećenje robe prelazi na kupca u trenutku kad je primio isporuku robe u mestu opredeljenja.

Prelaz rizika po transportnim klauzulama

Kad se stranke izrično pozovu na koju od transportnih klauzula navedenih u ovim uzansama, trenutak prelaska rizika ceni se prema značenju tih klauzula.

Obaveza prodavca kad je roba po izvršenoj isporuci ostala kod njega

Ako je roba ostala kod prodavca nakon što je rizik za propast ili oštećenje prešao na kupca, prodavac je dužan da na trošak kupca robu čuva i sa njom postupa pažnjom koja se u poslovnom prometu zahteva.

3. Transportne klauzule**Izrazi "franco", "iz", "sa", "ex", "ab"**

Izrazi u ugovoru "franco", "iz", "sa", "ex", "ab", uz naznaku "fabrika", "rudnik", "mlin", "skladište", znače da je prodavac dužan da ugovorenog dana ili u ugovorenom roku stavi kupcu na raspolaganje robu upakovanu na uobičajen način i pripremljenu za otpremu na mestu na kome se ima izvršiti isporuka robe i njen utovar u prevozno sredstvo koje kupac ima staviti na raspolaganje.

Prodavac snosi sve troškove u vezi sa robom, kao i rizik, do trenutka koga je kupac bio dužan da robu preuzme, a od tog trenutka kupac.

Izraz "franco vagon" uz naznaku utovarne stanice

Izraz u ugovoru "franco vagon" (FOT, FOR), uz naznaku utovarne stanice, znači da je prodavac dužan poručiti blagovremeno vagon i ugovorenog dana ili u ugovorenom roku robu utovariti u vagon na određenoj utovarnoj stanici.

Prodavac snosi sve troškove u vezi sa robom, kao i rizik, do izvršenog utovara robe u vagon.

Prodavac je dužan da o svom trošku nabavi potrebne prevozne isprave, ali ne snosi troškove prevoza do mesta opredeljenja.

Kupac je dužan da prodavcu blagovremeno naznači uputnu stanicu.

102

Izraz "franco vagon" bez naznake utovarne stanice

Ako izraz u ugovoru glasi samo "franco vagon", bez naznake utovarne stanice, prodavac je ovlašćen da robu utovari na stanici koja je njemu najbliža.

Ali prodavac je dužan da robu utovari na drugoj stanici koju mu je kupac blagovremeno odredio.

U tom slučaju prodavac snosi samo one troškove koje bi imao da je robu utovario na njemu najbližoj utovarnoj stanici, a razliku između tih troškova i stvarno nastalih troškova usled toga što se roba tovari na udaljenijoj stanici koju je odredio kupac, snosi kupac.

103

Izraz "franco državna granica"

Izraz u ugovoru "franco državna granica", uz naznaku o kojoj se granici radi, znači da je prodavac dužan ugovorenog dana ili u ugovorenom roku robu utovariti u vagon i predati na otpremu za ugovorenu uputnu stanicu.

Prodavac je dužan da robu osigura do određene državne granice i snosi troškove osiguranja, vozarine, carinske i druge troškove u vezi sa robom do prelaska preko granice.

Prodavac snosi rizik do trenutka predaje robe vozaru.

Kupac je dužan da blagovremeno obavesti prodavca o mestu opredeljenja robe.

104

Izraz "franco" uz naznaku mesta opredeljenja

Izraz u ugovoru "franco", uz naznaku mesta opredeljenja ("Free delivered" named point of destination), znači da je prodavac dužan da u ugovorenom mestu, ugovorenog dana ili u ugovorenom roku stavi robu na raspolaganje kupcu u prevoznom sredstvu kojim je roba dopremljena.

Prodavac snosi sve troškove u vezi sa robom do mesta opredeljenja, kao i rizik do trenutka koga je kupac bio dužan da robu preuzme, a od toga trenutka kupac.

Uvozne carine, kao i druge troškove i takse u vezi sa uvozom robe u zemlju opredeljenja, snosi kupac.

105

Izraz "franco ocarinjeno" i "franco carina plaćena"

Izraz u ugovoru "franco ocarinjeno", uz naznaku mesta opredeljenja ("Free cleared named point of destination, "Free cleared delivered" named point of destination), znači da je prodavac pored obaveze koja proističe iz izraza u ugovoru "franco" uz naznaku mesta opredeljenja, dužan da snosi i sve troškove oko pribavljanja i legalizovanja uverenja o poreklu robe, fakture i ostalih dokumenata, kao i uvozne carine i druge troškove i takse u vezi sa uvozom robe u zemlju opredeljenja.

Izraz u ugovoru "franco carina plaćena", uz naznaku mesta opredeljenja ("Free customs duties paid" named point of destination, "Free delivered customs duties paid" named point of destination), znači da je prodavac, pored obaveze koja proističe iz izraza u ugovoru "franco" uz naznaku mesta opredeljenja, dužan da snosi i sve troškove oko pribavljanja i legalizovanja uverenja o poreklu robe, fakture i ostalih dokumenata, kao i uvoznju carinu u vezi sa uvozom robe u zemlju opredeljenja, a druge troškove i takse koje se plaćaju za uvoz ili pri uvozu u zemlju opredeljenja snosi kupac.

106

Izraz "vozarina plaćena do"

Izraz u ugovoru "vozarina plaćena do", uz naznaku mesta opredeljenja ("Freight paid to" named point of destination), znači da je prodavac dužan da ugovorenog dana ili u ugovorenom roku otpremi robu u mesto opredeljenja.

Prodavac snosi sve troškove u vezi sa utovarom robe, kao i troškove prevoza do mesta opredeljenja, a rizik za robu do njene predaje prvom vozaru.

107

Izrazi "ocarinjeno, vozarina plaćena do" i "vozarina plaćena do (carina plaćena)"

Izrazi u ugovoru "ocarinjeno, vozarina plaćena do", uz naznaku mesta opredeljenja, "franco vozarina ocarinjeno", uz naznaku mesta opredeljenja ("cleared freight paid to" named point of destination), znači da je prodavac, pored obaveze koja proističe iz izraza u ugovoru "vozarina plaćena do" uz naznaku mesta opredeljenja, dužan da snosi i troškove pribavljanja i legalizovanja uverenja o poreklu robe, fakture, prevoznih isprava i ostalih dokumenata potrebnih za uvoz robe u zemlju opredeljenja ili za tranzit preko drugih zemalja, ako se izdaju u zemlji utovara ili porekla robe, kao i uvozne carine i druge troškove i takse u vezi sa uvozom robe u zemlju opredeljenja.

Izrazi u ugovoru "vozarina plaćena do (carina plaćena)", uz naznaku mesta opredeljenja, "franco vozarina do (carina plaćena)", uz naznaku mesta opredeljenja ("Freight paid to" named point of destination "cleared"), znače da je prodavac, pored obaveza koje proističu iz izraza u ugovoru "vozarina plaćena do", uz naznaku mesta opredeljenja, dužan da snosi i troškove pribavljanja i legalizovanja uverenja o poreklu robe, fakture, prevoznih isprava i ostalih dokumenata potrebnih za uvoz robe u zemlju opredeljenja ili za tranzit preko drugih zemalja, ako se izdaju u zemlji utovara ili porekla robe, kao i uvoznju carinu u vezi sa uvozom robe u zemlju opredeljenja, a druge troškove i takse koje se plaćaju za uvoz ili pri uvozu u zemlju opredeljenja snosi kupac.

108

Izraz "franco brod" (FOB)

Izraz u ugovoru "franco brod", uz naznaku luke ukrcaja ("FOB" named port of shipment, "Free on board" named port of shipment), znači da je prodavac dužan da ugovorenog dana ili u ugovorenom roku isporuči robu na palubu određenog broda u ugovorenoj luci ukrcaja.

Prodavac snosi sve troškove u vezi sa robom, kao i rizik, do trenutka prelaska robe preko brodske ograde u luci ukrcaja.

Kupac je dužan da obezbedi brod ili brodski prostor, da blagovremeno obavesti prodavca o brodu, mestu ukrcavanja u luci, vremenu početka i uslovima krcanja, kao i da snosi sve troškove zbog neurednog obaveštavanja i zbog zakašnjenja broda.

109

Izraz "franco uz bok broda" (FAS)

Izraz u ugovoru "franco uz bok broda", uz naznaku luke ukrcaja ("FAS" named port of shipment, "Free alongside ship" named port of shipment), znači da je prodavac dužan da ugovorenog dana ili u ugovorenom roku postavi robu uz bok broda na dohvat brodske ili kopnene dizalice u toj luci.

Prodavac snosi sve troškove u vezi sa robom, kao i rizik, do trenutka postavljanja robe uz bok broda.

Kupac je dužan da obezbedi brod ili brodski prostor, da blagovremeno obavesti prodavca o brodu, mestu ukrcavanja u luci, vremenu početka i uslovima krcanja, kao i da snosi sve troškove zbog neurednog obaveštavanja i zbog zakašnjenja broda.

110

Izraz "cena, osiguranje, vozarina (CIF, CAF)

Izrazi u ugovoru "cena, osiguranje, vozarina", uz naznaku luke opredeljenja, "CIF", "CAF", uz naznaku luke opredeljenja ("CIF" named port of destination), znače da je prodavac dužan da zaključi ugovor o prevozu, da ugovorenog dana ili u ugovorenom roku utovari robu na brod u luci ukrcaja i da plati vozarinu do luke opredeljenja.

Prodavac je dužan da o svom trošku robu osigura do luke opredeljenja, a snosi rizik do prelaska robe preko brodske ograde u luci ukrcaja.

Izuzev vozarine i osiguranja, kupac snosi sve troškove u vezi sa prevozom robe morem, troškove iskrcavanja i iznošenja robe na obalu, ukoliko nisu uračunati u vozarinu, kao i carinu i druge troškove i taksu u vezi sa uvozom robe u zemlju opredeljenja.

111

Izraz "CIF iskrcano"

Izraz u ugovoru "CIF iskrcano", uz naznaku luke opredeljenja ("CIF" named port of destination "landed"), znači da je prodavac, pored obaveza koje proističu iz izraza u

ugovoru "CIF" uz naznaku luke opredeljenja, dužan da snosi i troškove iskrcavanja u luci opredeljenja.

112

Izraz "C.&F."

Izrazi u ugovoru "cena i vozarina", uz naznaku luke opredeljenja, "C.&F." uz naznaku luke opredeljenja ("C.&F." named port of destination), znače da prodavac ima iste obaveze koje proističu iz izraza u ugovoru "CIF" uz naznaku luke opredeljenja, izuzev što nije obavezan da robu osigura, ali mora kupca obavestiti o danu ukrcavanja robe i imenu broda.

Izraz u ugovoru "C.&F. iskrcano", uz naznaku luke opredeljenja, znači da prodavac ima iste obaveze koje proističu iz izraza u ugovoru "CIF iskrcano" uz naznaku luke opredeljenja, izuzev što prodavac nije obavezan da robu osigura, ali mora kupca obavestiti o danu ukrcavanja i imenu broda.

113

Izraz "iz broda", "ex ship"

Izraz u ugovoru "iz broda", "ex ship" znači da je prodavac dužan da robu stavi na raspolaganje kupcu u određenom brodu, ugovorenog dana ili u ugovorenom roku, u ugovorenoj luci opredeljenja, tako da se roba može iskrcati spravama za iskrcavanje.

Prodavac snosi sve troškove u vezi sa robom, kao i rizik, do trenutka koga je kupac dužan da robu preuzme.

Isto tako, prodavac snosi i troškove pribavljanja i legalizovanja isprava potrebnih kupcu za uvoz robe u zemlju opredeljenja, ako se izdaju u mestu otpreme ili porekla robe.

Kupac snosi carine i ostale troškove i takse u vezi sa uvozom robe u zemlju opredeljenja.

114

Izrazi "sa keja", "sa obale", "ex quay"

Izrazi u ugovoru "sa keja", "sa obale", "ex quay", i slični izrazi znače da je prodavac dužan da robu ugovorenog dana ili u ugovorenom roku stavi na raspolaganje kupcu na keju ili na obali određene luke.

Prodavac snosi sve troškove i rizik u vezi sa robom do trenutka koga je kupac bio dužan da robu preuzme, kao i troškove pribavljanja i legalizovanja isprava potrebnih kupcu za uvoz robe u zemlju opredeljenja, ako se izdaju u zemlji otpreme ili porekla robe.

4. Utvrđivanje količine

115

Način utvrđivanja količine

Utvrđivanje količine robe vrši se vaganjem, merenjem ili prebrojavanjem.

116

Troškovi utvrđivanja količine

Troškove vaganja, merenja i prebrojavanja koji su potrebni za izvršenje isporuke snosi prodavac.

117

Metarsko-decimalni sistem mera

Količina robe se označava prema metarsko-decimalnom sistemu mera.

118

Izrazi "vagon" i "cisterna"

Izraz "vagon", upotrebljen u ugovoru bez bližeg označenja, znači da težina isporučene robe iznosi deset hiljada kilograma bruto (sto metarskih centi bruto), a izraz "cisterna", bez bližeg označenja, znači da težina isporučene robe iznosi deset hiljada kilograma neto (sto metarskih centi neto).

119

Utvrđivanje količine robe koja se vaga ili meri

Količina robe koje se vaga uzima se "bruto za neto", a količina robe koja se meri uzima se po prostornim jedinicama sa šupljinama.

120

Određivanje količine izrazom "od... do ..." ili "najmanje ... najviše ..."

Kad je količina robe u ugovoru označena izrazom "od ... do ..." ili "najmanje ... najviše ...", isporučena količina može odgovarati bilo kom iznosu u određenim granicama.

121

Odstupanje od ugovorene količine

Kad je količina robe u ugovoru označena uz dodatak "circa", "oko", "otprilike" ili uz sličan dodatak, dopušteno je odstupanje do najviše pet od sto (5%) iznad ili ispod ugovorene količine.

Kad količina robe nije označena uz ovakav dodatak, dopušteno je odstupanje do najviše dva od sto (2%) iznad ili ispod ugovorene količine, izuzev ako se količina utvrđuje po broju komada ili je odstupanje protivno prirodi posla.

Kad se isporuka vrši po vagonima, odstupanje od ugovorene količine obračunava se za svaki vagon posebno.

Vozarinu koja je plaćena za količinu robe koja predstavlja razliku između manje isporučene i ugovorene ili deklarirane količine (mrtva vozarina) snosi prodavac.

122

Mesto i vreme utvrđivanja količine

Količina isporučene robe utvrđuje se u mestu i u vreme u kome je prodavac dužan izvršiti isporuku, ako ovim uzansama za pojedine slučajeve nije drukčije predviđeno.

Ako nije moguće da se količina isporučene robe utvrdi u mestu i u vreme izvršenja isporuke, kupac mora bez odlaganja utvrditi količinu čim je to moguće.

123

Utvrđivanje količine bez propratnih isprava

Kad je ugovoreno da se utvrđivanje količine robe vrši na istovarnoj stanici, u luci iskrcaja, na pristaništu ili na skladištu kupca, kupac je dužan da utvrdi količinu robe, bez obzira što mu prodavac nije dostavio propratne isprave, izuzev ako se količina ne može utvrditi bez tih isprava.

124

Utvrđivanje količine kad su prodavac i kupac u istom mestu

Kad prodavac i kupac ili njegov predstavnik imaju sedište ili prebivalište u istom mestu, a isporuka robe ima se izvršiti u tom mestu na skladištu prodavca, prodavac mora pozvati kupca ili njegovog predstavnika da prisustvuje utvrđivanju.

Ako prodavac u tom slučaju ne pozove kupca ili njegovog predstavnika da prisustvuje utvrđivanju količine robe, pretpostavlja se da je isporučena ona količina koju je utvrdio kupac na svom skladištu.

Kao predstavnik kupca smatra se i špediter kome je on poverio otpremu robe.

125

Utvrđivanje količine kad se roba otprema u drugo mesto

Kad se isporuka robe ima izvršiti u mestu otpreme, a kupac nije prisustvovao isporuci, pretpostavlja se da je isporučena ona količina koju je utvrdio prodavac sa vozarom ili špediterom na utovarnoj stanici, u luci ukrcaja ili na pristaništu prodavca.

Kad se isporuka robe ima izvršiti u mestu otpreme, a prodavac je bio dužan da pozove kupca ili njegovog predstavnika da prisustvuje utvrđivanju količine robe, pa ga nije pozvao, pretpostavlja se da je isporučena ona količina koju je utvrdio kupac sa vozarom ili špediterom na istovarnoj stanici, u luci iskrcaja ili na pristaništu kupca.

Kad se isporuka robe ima izvršiti u mestu opredeljenja, a prodavac nije prisustvovao isporuci, pretpostavlja se da je isporučena ona količina koju je utvrdio kupac sa vozarom ili špediterom na istovarnoj stanici, u luci iskrcaja ili na pristaništu kupca.

Utvrđivanje količine robe upućene na adresu javnog skladišta

Za robu upućenu kupcu na adresu javnog skladišta, merodavna je količina koju je javno skladište utvrdilo prilikom uskladištenja.

Značenje pojedinih izraza o merenju

Izraz u ugovoru "otprema železnicom bez merenja" znači da se vaganje, merenje ili prebrojavanje vrši na skladištu prodavca, a da je prodavac dužan da pozove kupca da prisustvuje utvrđivanju količine.

Izraz u ugovoru "merenje na utovarnoj stanici" znači da je merodavna količina koju utvrdi stanični, lučki ili pristanišni organ prilikom prijema na prevoz a da je merenje dužan da traži prodavac.

Izraz u ugovoru "merenje na istovarnoj stanici" znači da je merodavna količina koju utvrdi stanični, lučki ili pristanišni organ na istovarnoj stanici, a da je merenje dužan da traži kupac.

Izraz u ugovoru "srednja mera utovara i istovara" znači da je merodavna aritmetička sredina oba merenja, a da je merenje dužan da traži prodavac pri utovaru, a kupac pri istovaru.

Utvrđivanje količine komisijskim zapisnikom

Kad prodavac ili kupac ima da utvrdi količinu robe sa vozarom ili špediterom, a vozar ili špediter odbije da utvrdi količinu, ili odbije da izda ispravu o utvrđenoj količini, količina robe utvrđuje se komisijskim zapisnikom.

Količina robe utvrđuje se komisijskim zapisnikom i u slučaju kad se utvrđivanje količine vrši na skladištu prodavca bez prisustva kupca, ili na skladištu kupca bez prisustva prodavca.

Sadržina komisijskog zapisnika

Kad se količina isporučene robe utvrđuje komisijski, sastavlja se zapisnik o radu komisije.

U zapisnik treba uneti:

način na koji je isporučena roba identifikovana;

količinu robe, i podatke o tome kada je, gde i na koji način utvrđena;

ime, zanimanje i adresu članova komisije, stručnjaka i svedoka koji su učestvovali u njenom radu, uz oznaku da li su u radnom odnosu sa kojom od stranaka.

Zapisnik potpisuju prisutne stranke ili njihovi predstavnici, kao i članovi komisije, stručnjaci i svedoci.

Kad komisija nađe da je potrebno stručno mišljenje, pozvaće arbitražnog veštaka za odgovarajuću struku da da stručno mišljenje, a ako takvog veštaka nema, pozvaće drugo stručno lice.

130

Prigovori na količinu utvrđenu u prisustvu obeju stranaka

Kad se količina robe utvrđuje u prisustvu obeju stranaka ili njihovih predstavnika, kupac mora svoje prigovore na količinu robe staviti prodavcu prilikom samog utvrđivanja količine.

Ako kupac nije imao mogućnosti da kontroliše merenje, vaganje ili prebrojavanje, ili ga je prodavac pri merenju, vaganju ili prebrojavanju obmanuo, kupac može staviti prodavcu prigovore na količinu robe u kratkom roku, računajući od dana koga je imao mogućnost da izvrši kontrolu vaganja, merenja ili prebrojavanja, ili od dana koga je saznao za obmanu.

Ali u slučaju obmane kupac ne može staviti svoje prigovore po isteku roka od šest meseci od dana prijema isporuke, izuzev ako obmana predstavlja krivično delo.

131

Prigovori na količinu robe:

- a) kad kupac nije prisustvovao izvršenju isporuke
- b) kad količina pri izvršenju isporuke nije utvrđena

Kad kupac ili njegov predstavnik nije prisustvovao izvršenju isporuke, ili kad je prisustvovao, ali se utvrđivanje količine robe nije moglo izvršiti tom prilikom, kupac mora po prijemu isporuke bez odlaganja utvrditi količinu robe čim je to moguće, i u kratkom roku staviti prodavcu prigovore na količinu robe.

Kad je kupac tek posle dana prijema isporuke primio fakturu ili druga dokumenta iz kojih se može razabrati količina robe kojom ga je prodavac teretio, rok za prigovore računa se od dana prijema fakture ili takvog dokumenta.

132

Saopštavanje prigovora na količinu robe

Kupac mora, u roku određenom za stavljanje prigovora, na siguran način saopštiti prodavcu prigovore na količinu robe.

Prigovore saopštene prodavcu preko telefona, putem telegrama ili preko teleprintera, treba odmah potvrditi preporučenim pismom.

Kupac treba da dostavi prodavcu i ispravu o utvrđenoj količini, ako je ima, bilo prilikom saopštavanja prigovora, bilo prilikom pismenog potvrđivanja već saopštenih prigovora.

133

Prava kupca u slučaju isporuke manje ili veće količine od ugovorene

Kupac ne mora primiti manju količinu robe od ugovorene, ako ugovorena količina čini celinu ili ako kupac inače ima opravdani interes da primi ugovorenu količinu robe samo u celini.

Kupac ne mora primiti veću količinu robe od ugovorene.

Ako kupac pristane da primi isporučenu mu manju ili veću količinu robe od ugovorene, manjak ili višak robe obračunava se po ugovorenoj ceni.

Po ugovorenoj ceni obračunava se i manjak ili višak robe u granicama dopuštenog odstupanja od ugovorene količine.

134

Plaćanje cene u slučaju prigovora na količinu robe

Prigovori na količinu robe ne daju pravo kupcu da uskrati isplatu cene za deo robe u pogledu koga nije stavio prigovor.

Ali kupac može uskratiti isplatu cene i za deo robe u pogledu koga nije stavio prigovor, ako ugovorena količina čini celinu ili ako kupac inače ima opravdani interes da primi ugovorenu količinu robe samo u celini.

5. Odgovornost za mane

a) O odgovornosti uopšte

135

Odgovornost za mane koje su postojale u trenutku prelaska rizika

Prodavac odgovara kupcu za mane robe koje su postojale u trenutku prelaska rizika na kupca.

Ali prodavac odgovara i za mane robe koje se pojave posle prelaska rizika na kupca kao posledica uzroka koji je postojao pre prelaska rizika.

136

Odgovornost za mane poznate kupcu

Prodavac ne odgovara za mane koje su kupcu u trenutku zaključenja ugovora bile poznate ili su mu morale biti poznate.

Ali prodavac odgovara za mane koje su kupcu morale biti poznate u trenutku zaključenja ugovora, ako je obećao kupcu svojstva robe koja ona nema, ili ako mu je zlonamerno prećutao te mane.

b) Utvrđivanje kvaliteta

137

Dužnost utvrđivanja kvaliteta

Kupac mora po prijemu isporuke bez odlaganja da utvrdi kvalitet robe, čim je to prema redovnom toku stvari moguće.

138

Odlaganje utvrđivanja kvaliteta

Kupac može odložiti utvrđivanje kvaliteta robe dok mu prodavac ne dostavi isprave koje su za tu svrhu potrebne, ali treba da opomene prodavca da mu te isprave bez odlaganja dostavi.

Ali kad se radi o robi koja je u kvaru ili o lako pokvarljivoj robi, kupac mora utvrditi kvalitet bez obzira što mu prodavac nije dostavio isprave koje su za tu svrhu potrebne.

139

Troškovi utvrđivanja kvaliteta

Troškove utvrđivanja kvaliteta snosi kupac.

Ali kupac ima pravo da zahteva od prodavca da mu naknadi troškove koji su bili potrebni da se utvrde one mane za koje odgovara prodavac.

Kad se kvalitet robe utvrđuje na skladištu prodavca, prodavac mora staviti kupcu na raspolaganje, bez prava na naknadu, radnu snagu i sredstva kojima raspolaže, a koja su potrebna za utvrđivanje kvaliteta.

140

Kvalitet prema specifikaciji

Kad je ugovorom određen kvalitet robe prema specifikaciji, roba mora u svemu odgovarati svojstvima određenim u specifikaciji.

Specifikacijom se smatra svaka odredba ugovora kojom se bliže određuju svojstva i asortiman robe.

Ako su u specifikaciji naznačena samo neka svojstva, ili su dati samo neki opisi robe, ostala svojstva moraju odgovarati kvalitetu koji je uobičajen u prometu takvim predmetima i moraju biti u skladu sa svojstvima i opisima naznačenim u specifikaciji.

141

Kvalitet prema uzorku

Kad je ugovoreno da se kvalitet robe određuje prema uzorku, isporučena roba mora u svemu odgovarati uzorku.

Odstupanja od uzorka dopuštena su samo ukoliko je to predviđeno ugovorom, posebnim uzansama ili trgovinskim običajima.

Smatra se da je autentičan uzorak koji je zapečaćen i na kome je etiketa potpisana od stranaka, ili uzorak koji je jedna stranka pod svojim pečatom predala drugoj, ili uzorak koji je posrednik izdvojio i zapečatio svojim pečatom.

Ako ima više uzoraka, merodavan je onaj koji su stranke kao takav odredile.

142

Kvalitet prema standardu

Kad je ugovoreno da se kvalitet robe određuje prema standardu, podrazumeva se standard koji važi u mestu prodavca.

143

Izraz "uobičajeni kvalitet"

Kad je kvalitet robe označen u ugovoru izrazom "uobičajenog kvaliteta", isporučena roba mora odgovarati svojstvima koja se u mestu prodavca redovno traže u prometu takvom robom.

144

Izraz "takva-kakva"

Izraz u ugovoru "takva - kakva", "tale - quale", "telle - quelle" znači da se roba ima isporučiti sa određenog stovarišta, sa određenog prostora ili određene berbe, ali bez prebiranja i izdvajanja delova boljeg kvaliteta.

U takvom slučaju prodavac ne odgovara za kvalitet robe, izuzev ako se radi o obmani.

145

Izraz "viđeno - odobreno"

Izraz u ugovoru "viđeno - odobreno" znači da je kupac pre zaključenja ugovora pregledao robu i da je pristao na njen kvalitet.

U takvom slučaju prodavac ne odgovara za kvalitet robe, izuzev ako se radi o obmani.

146

Određivanje kvaliteta kad nije ugovorom određeno

Ako kvalitet robe nije određen ugovorom, a prodavcu je pri zaključenju ugovora bila poznata ili mu je morala biti poznata svrha za koju je roba namenjena, prodavac mora isporučiti robu takvog kvaliteta koja odgovara toj svrsi.

Ako kvalitet robe nije određen ugovorom, a prodavcu svrha nije bila poznata, niti mu je morala biti poznata, roba ne može biti ispod srednjeg kvaliteta.

147

Način utvrđivanja kvaliteta

Utvrđivanje kvaliteta vrši se komisijski ili na drugi verodostojan način.

Kvalitet se utvrđuje naročito:

stručnim pregledom;

upoređivanjem sa uzorkom;

hemijskom analizom;

fizičkim merenjem;

vađenjem uzorka.

148

Roba u originalnom pakovanju

Ako se roba isporučuje u originalnom pakovanju, utvrđivanje kvaliteta ograničava se samo na ispitivanje pakovanja.

Ali ako se docnije utvrdi da je isporučena roba imala mana, prodavac odgovara za njih kao za skrivene mane.

149

Utvrđivanje kvaliteta komisijskim putem

Kad se kvalitet isporučene robe utvrđuje komisijski, sastavlja se zapisnik o radu komisije.

U zapisnik treba uneti:

način na koji je isporučena roba identifikovana;

kvalitet robe i njene mane, kao i podatke o tome kada su, gde i na koji način utvrđeni;

ime, zanimanje i adresu članova komisije, stručnjaka i svedoka koji su učestvovali u njenom radu, uz oznaku da li su u radnom odnosu sa kojom od stranaka.

Zapisnik potpisuju prisutne stranke ili njihovi predstavnici, kao i članovi komisije, stručnjaci i svedoci.

Kad komisija nađe da je potrebno stručno mišljenje, pozvaće arbitražnog veštaka za odgovarajuću struku da da stručno mišljenje, a ako takvog veštaka nema, pozvaće drugo stručno lice.

c) Prigovori na kvalitet

150

Rok za stavljanje prigovora na kvalitet

Kad su utvrđivanju kvaliteta prisustvovala obe stranke ili njihovi predstavnici, kupac mora svoje prigovore na kvalitet robe staviti prodavcu prilikom samog utvrđivanja kvaliteta.

Kad prodavac ili njegov predstavnik nije prisustvovao utvrđivanju kvaliteta, kupac mora, nakon što je utvrdio mane, saopštiti prodavcu bez odlaganja svoje prigovore na kvalitet.

151

Rok za prigovore u slučaju skrivenih mana ili obmane

Kad se radi o skrivenim manama, kao i kad je prodavac obmanuo kupca u pogledu kvaliteta isporučene robe, kupac mora staviti prodavcu prigovore na kvalitet robe bez odlaganja, čim je manu otkrio ili za obmanu saznao.

Ali ni u tim slučajevima kupac ne može staviti prodavcu prigovore na kvalitet robe po isteku šest meseci od dana prijema isporuke, izuzev ako se radi o obmani koja predstavlja krivično delo.

152

Saopštavanje prigovora na kvalitet robe

Kupac mora, u roku određenom za stavljanje prigovora, na siguran način saopštiti prodavcu prigovore na kvalitet robe.

Prigovore saopštene prodavcu preko telefona, putem telegrama ili preko teleprintera treba odmah potvrditi preporučenim pismom.

Kupac treba da dostavi prodavcu i ispravu o utvrđenom kvalitetu, ako je ima, bilo prilikom saopštavanja prigovora, bilo prilikom pismenog potvrđivanja već saopštenih prigovora.

153

Neblagovremenost prigovora na kvalitet

Ako kupac nije blagovremeno stavio prigovor zbog utvrđenih mana robe, smatra se da je preuzeo robu bez prigovora na kvalitet robe.

d) Prava kupca u slučaju mana robe

154

Izbor prava od strane kupca

Kupac koji je uredno i na vreme stavio prodavcu prigovore zbog utvrđenih mana robe, može po svom izboru:

odustati od ugovora, a isporučenu robu staviti prodavcu na raspolaganje;

tražiti ispunjenje ugovora, a isporučenu robu staviti prodavcu na raspolaganje;

tražiti sniženje cene srazmerno manjoj vrednosti isporučene robe;

tražiti da prodavac u primerenom roku otkloni mane, ako su mane otklonjive.

U svakom slučaju kupac može tražiti i naknadu štete.

155

Slučajevi u kojima kupac ne može odbiti prijem robe

Kupac ne može odbiti prijem robe:

ako je isporučenom robom raspolagao u svoje ime i za svoj račun;

ako razlika u kvalitetu ne prelazi granice uobičajenog odstupanja, izuzev kad ugovor sadrži odredbu "bez tolerancije" ili sličnu odredbu.

156

Pravo kupca u slučaju mana na delu robe

Ako samo jedan deo isporučene robe ima mana, kupac ne može odbiti prijem ostale robe, izuzev ako ugovorena količina čini celinu ili ako kupac inače ima opravdani interes da primi ugovorenu količinu samo u celini.

157

Pravo kupca u slučaju isporuke robe boljeg kvaliteta

Kad je isporučena roba boljeg kvaliteta od ugovorenog, kupac ne može zbog toga odbiti prijem robe, izuzev ako ima opravdani interes da mu se isporuči baš roba ugovorenog kvaliteta.

Kad kupac primi isporuku robe boljeg kvaliteta od ugovorenog, prodavac ne može tražiti veću cenu od ugovorene.

158

Dužnost kupca u pogledu robe stavljene na raspolaganje

Robu stavljenju prodavcu na raspolaganje kupac mora, na trošak i rizik prodavca, sam čuvati, ili je dati na čuvanje javnom skladištu, a ako to nije moguće, onda licu koje na zahtev kupca odredi državna arbitraža.

Kupac mora bez odlaganja obavestiti prodavca o stavljanju robe na raspolaganje i o davanju robe na čuvanje.

159

Pravo kupca da proda robu stavljenu na raspolaganje

Kad je roba koja je stavljena na raspolaganje prodavcu nepodesna za čuvanje, ili su troškovi potrebni za njeno čuvanje ili održavanje nesrazmerno veliki, kupac može, na trošak i rizik prodavca, a po dozvoli državne arbitraže, izložiti robu javnoj prodaji.

Ako roba ima tržišnu cenu, ili ako je male vrednosti prema troškovima javne prodaje, ili ako postoji opasnost od odlaganja usled toga što je roba u kvaru ili se može brzo pokvariti, kupac može i sam prodati robu.

Cena postignuta prodajom mora biti položena državnoj arbitraži.

Kupac mora bez odlaganja obavestiti prodavca da je tražio dozvolu za javnu prodaju ili da će robu sam prodati, kao i o izvršenoj prodaji i položenoj ceni.

C. PLAĆANJE

1. Cena

160

Cena robe

Cena važi za neto težinu robe bez skonta.

161

Izrazi koji označavaju da li se cena odnosi i na težinu ambalaže

Izraz u ugovoru "... dinara za kilograma neto" znači da se cena odnosi samo na neto robu, ne računavajući težinu ambalaže.

Izraz u ugovoru "... dinara za kilograma bruto za neto" znači da se cena odnosi na težinu robe i ambalaže.

162

Izrazi koji znače da se ambalaža ne mora platiti ni vratiti

Izrazi u ugovoru "franco ambalaža", "ambalaža gratis", "ambalaža izgubljena", "ambalaža uračunata" i slični izrazi znače da se ambalaža ne mora posebno platiti ni vratiti.

163

Obračunavanje cene prema izvađenom uzorku

Ako je kupac preuzeo robu pod uslovom vađenja uzoraka, cena se obračunava prema rezultatu ispitivanja uzoraka.

Kad su u takvom slučaju uzorci uzeti iz različitih delova ili partija robe, pa se utvrde razlike u uzorcima, pri obračunu cene uzeće se da kvalitet celog dela ili partije robe iz koje je pojedini uzorak uzet odgovara kvalitetu tog uzorka, ako nije ugovoreno da će se pri obračunu cene uzeti da kvalitet celokupne količine isporučene robe odgovara proseku kvaliteta svih uzetih uzoraka.

2. Carine

164

Uvozne carine

Uvozne carine, kao i ostale uvozne dažbine i troškove uvoznog carinjenja snosi kupac.

165

Izvozne carine

Izvozne carine, kao i ostale izvozne dažbine i troškove izvoznog carinjenja snosi prodavac, ako kupac nije preuzeo robu na teritoriji FNRJ.

166

Troškovi oko oslobađanja od carine

Troškove oko oslobađanja robe od carine snosi ona stranka koja bi trebalo da snosi carinu.

167

Tranzitna roba

U slučaju prodaje robe koja je u tranzitu, smatra se da u cenu nisu uračunate one carine i troškovi koji se moraju platiti u FNRJ pre stavljanja tranzitne robe u slobodan promet, ako je kupcu poznato da se radi o robi u tranzitu.

3. Troškovi robnog prometa

168

Uračunavanje troškova u cenu

Smatra se da su porezi, takse, vozarina i drugi troškovi robnog prometa nastali pre isporuke robe uračunati u cenu robe.

169

Troškovi pribavljanja i legalizovanja uverenja o poreklu robe

Prodavac je dužan da na zahtev kupca pribavi i da mu preda legalizovano uverenje o poreklu robe.

Troškove pribavljanja i legalizovanja uverenja o poreklu robe snosi kupac.

170

Troškovi plaćanja

Troškove skopčane sa plaćanjem snosi stranka koja vrši plaćanje.

171

Predujmljivanje torškova

Troškove u vezi sa robom koji padaju na teret kupca, a plaća ih prodavac, kupac mora, na zahtev prodavca, predujmiti u gotovom.

4. Kamate

172

Plaćanje kamate

Kamate snosi stranka koja je na to ugovorom obavezana, ili je u docnji u pogledu plaćanja.

173

Kamatna stopa

Stopa ugovorene kamate ne može biti viša od najviše stope koju zakon dopušta.

Kad je kamata ugovorena, a nije određena kamatna stopa, kao i kad kamata nije ugovorena, a dužnik o roku ne izmiri svoju obavezu, plaća se kamata po zakonskoj stopi.

Ako je ugovorena viša kamatna stopa od zakonske, dužnik plaća i za vreme docnje kamatu po ugovorenoj kamatnoj stopi.

Ako je ugovorena niža kamatna stopa od zakonske, dužnik plaća za vreme docnje kamatu po zakonskoj stopi.

5. Mesto plaćanja

174

Gde se vrši plaćanje

Plaćanje se vrši u mestu gde je poverilac imao svoje sedište ili prebivalište u trenutku zaključenja ugovora.

Ako poverilac ima više sedišta, plaćanje se vrši u sedištu iz koga je poverilac poslao svoju ili prihvatio dužnikovu ponudu.

Ali, ako je ugovorom određeno ili iz okolnosti proističe iz koga će se poveriočevog sedišta izvršiti isporuka, plaćanje se vrši u mestu toga sedišta.

175

Plaćanje po nalogu poverioca

Dužnik mora na zahtev poverioca izvršiti isplatu u mestu gde poverilac ima svoje sedište ili prebivalište u trenutku ispunjenja ugovora, ili u kom drugom mestu koje odredi poverilac, ali u tom slučaju ima pravo na naknadu troškova prouzrokovanih promenom mesta plaćanja.

Isto tako, dužnik mora na zahtev i trošak poverioca izvršiti plaćanje i na tekući račun nekog trećeg lica kod jedne od banaka u FNRJ.

176

Plaćanje uz predaju robe ili robnih dokumenata

Ako je plaćanje uslovljeno jednovremenom predajom robe ili robnih dokumenata od strane poverioca, plaćanje se vrši u mestu gde se roba ili dokumenti predaju.

6. Rok plaćanja

177

Plaćanje po prijemu robe i fakture

Kupac mora isplatiti kupovnu cenu u roku od osam dana od prijema fakture, a ako je robu primio posle prijema fakture, onda u roku od osam dana od prijema robe.

Kupac koji u tom roku nije mogao prema redovnom toku stvari da utvrdi količinu i kvalitet robe, može odložiti plaćanje kupovne cene do prvog radnog dana po izvršenom utvrđivanju.

Ali, ako se isplata kupovne cene ima izvršiti uz predaju robnih dokumenata kojima se prodavac lišava prava da raspolaže robom, kupac ne može odložiti isplatu kupovne cene iz razloga što još nije imao mogućnosti da utvrdi količinu i kvalitet robe.

178

Plaćanje u slučaju sukcesivne isporuke

Ako nije ugovoreno da se cena za robu, koja se isporučuje sukcesivno, ima platiti po isporuci cele količine robe, prodavac može zahtevati da mu kupac isplati cenu posebno za svaki isporučeni obrok.

179

Plaćanje u slučaju otpreme robe u drugo mesto

Ako robu ima poslati u drugo mesto, prodavac nema pravo da odloži otpremanje robe zato što kupovna cena nije još plaćena.

Ali kad prodavac ima pravo da u toku prevoza raspolaže robom, on može odložiti izvršenje isporuke u mestu opredeljenja sve dok mu kupovna cena ne bude isplaćena.

180

Promptno plaćanje

Kad je rok plaćanja određen izrazom "odmah", "prompt" ili sličnim izrazima, plaćanje se ima izvršiti prvog radnog dana po prijemu fakture, a ako je roba primljena posle prijema fakture, onda prvog radnog dana po prijemu robe.

181

Plaćanje preko pošte

Kad je ugovoreno da se plaćanje vrši preko pošte, isplata je izvršena onog dana koga je dužnik izvršio uplatu pošti, ako je pravilno upućena na adresu poverioca ili adresu koju je poverilac označio.

Ako se plaćanje vrši preko pošte a takav način plaćanja nije ugovoren, isplata je izvršena onog dana koga pošta uruči poveriocu uputnicu.

182

Plaćanje unapred

Kad se prema ugovoru cela kupovna cena ili jedan njen deo ima platiti pre prijema robe ili fakture, kao i kad se prema ugovoru isplata kupovne cene ili jednog njenog dela ima obezbediti akreditivom, ili na drugi način, a nije određen rok, smatra se da se plaćanje ima izvršiti ili akreditiv obezbediti u roku od osam dana od zaključenja ugovora.

183

Plaćanje uz prezentaciju robnih dokumenata

Kada je ugovoreno plaćanje cene uz prezentaciju dokumenata o predaji robe na otpremu, kao što su duplikat tovarnog lista, teretnica (konosman), receptis ili slična dokumenta izdata od vozara, špeditera ili skladištara, prodavac ne može zahtevati isplatu cene pre prezentacije tih dokumenata.

Ali kad kupac može raspolagati primljenom robom i pre nego što su mu dokumenta prezentirana, prodavac može zahtevati isplatu cene i na osnovu same fakture.

184

Plaćanje uz prezentaciju robnih dokumenata koja nisu specificirana

Ako se cena ima isplatiti uz prezentaciju dokumenata, a ona nisu pojedinačno naznačena u ugovoru, prodavac mora prezentirati ona dokumenta koja su prema prirodi ugovora uobičajena u takvom slučaju.

Kad ne postoji takav običaj, smatra se da je izvršeno prezentiranje dokumenata ako je prezentiranim dokumentima dokazano da je prodavac izvršio svoju obavezu i ako kupac može na osnovu njih razabrati vrstu i količinu otpremljene robe i robom raspolagati.

185

Plaćanje uz prezentaciju vozarske isprave

Kad je ugovoreno plaćanje cene uz prezentaciju duplikata tovarnog lista ili druge vozarske isprave, prodavac može zahtevati isplatu samo uz prezentaciju takve isprave iz koje su vidljivi broj vagona ili pošiljke i težina ili količina robe.

Prodavac u tom slučaju jemči za kvalitet, težinu, meru i dimenzije robe koji su označeni u fakturi.

186

Plaćanje uz prezentaciju teretnice

Ako se ima prezentirati teretnica (konosman), a ugovorom nije određeno kakva mora biti, prodavac mora prezentirati čistu teretnicu izdatu "po naredbi" u kojoj je potvrđeno da je roba ukrcana u brod.

7. Sredstva plaćanja

187

Valuta

Plaćanje se vrši u valuti FNRJ.

Plaćanje u stranoj valuti može se vršiti samo u slučaju kad je to, saglasno deviznim propisima, izričito predviđeno ugovorom.

188

Redovna sredstva plaćanja

Plaćanje se vrši polaganjem novčanog iznosa na tekući račun poverioca kod banke u FNRJ, putem virmana ili u gotovom novcu.

189

Polaganje na tekući račun putem virmana

Ako poverilac i dužnik imaju tekuće račune kod iste poslovne jedinice banke, smatra se da je plaćanje izvršeno kad toj jedinici stigne nalog dužnika da izvrši prenos iznosa, na koji nalog glasi, sa njegovog tekućeg računa na tekući račun poverioca, ukoliko dužnik ima pokrića na svom tekućem računu.

Ako poverilac i dužnik nemaju tekuće račune kod iste poslovne jedinice banke, smatra se da je plaćanje izvršeno kad jedinici banke, kod koje poverilac ima tekući račun,

stigne nalog jedinice banke kod koje dužnik ima tekući račun da odobri tekućem računu poverioca iznos na koji nalog glasi.

190

Rok plaćanja hartijama od vrednosti

Ako je ugovoreno plaćanje hartijama od vrednosti (trgovačkim efektima), dužnik mora predati hartije poveriocu u roku od osam dana od prijema fakture, a ako je fakturu primio pre nego što je primio robu, onda u roku od osam dana od prijema robe.

Ako dužnik u tom roku ne preda hartije od vrednosti, a ne preda ih ni nakon dva dana pošto je primio poveriočevu pismenu opomenu, poverilac može tražiti naplatu u gotovom novcu, priznajući dužniku kamatu po zakonskoj stopi od dana plaćanja u gotovom do dospeća hartije od vrednosti.

191

Plaćanje blanco menicom

Ako je ugovoreno plaćanje u određenom roku po prijemu isporuke, a plaćanje se vrši menicom čija dospelost nije u menici označena, rok plaćanja počinje teći od dana prijema isporuke, a u slučaju zadocnjenja sa prijemom isporuke, od dana kada je prijem isporuke imao biti izvršen.

192

Taksa i troškovi u vezi sa izdavanjem hartije od vrednosti

Dužnik snosi takse i troškove u vezi sa izdavanjem i puštanjem u promet menica i drugih hartija od vrednosti kojima se vrši ili obezbeđuje plaćanje.

193

Akreditiv

Ako je ugovoreno da se isplata isporučene robe ima izvršiti putem akreditiva, važe sledeća pravila:

kupac ima pribaviti o svom trošku neopoziv akreditiv plativ prodavcu kod određene banke;

akreditiv mora biti otvoren najkasnije petnaest dana pre ugovorenog roka isporuke, a ako je vreme od zaključenja ugovora do roka isporuke kraće od petnaest dana, onda bez odlaganja;

akreditiv mora pokrivati cenu za najveću količinu robe koju prodavac prema ugovoru može da isporuči, kao i iznos troškova koje plaća prodavac, a padaju na teret kupca;

akreditiv mora važiti najmanje petnaest dana računajući od poslednjeg dana određenog ugovorom za izvršenje isporuke.

Kupac može usloviti isplatu akreditiva prezentacijom robnih dokumenata.

Produženje akreditiva

Ako se po sporazumu stranaka ili usled slučaja odloži izvršenje isporuke, kupac mora produžiti važenje akreditiva za onoliko vremena za koliko je produžen rok za izvršenje isporuke.

Ako je sporazumom stranaka odloženo izvršenje isporuke, svaka stranka snosi po jednu polovinu troškova oko produženja važenja akreditiva, a ako je izvršenje isporuke odloženo usled slučaja, troškove oko produženja važenja akreditiva snosi ona stranka koja je u ispunjenju svoje obaveze bila slučajem sprečena.

Isplatni ček

Plaćanje isplatnim čekom je izvršeno u trenutku kada ček bude realizovan, ali se smatra da dužnik nije bio u docnji iako ček nije realizovan, ukoliko je imao pokrića u vreme kad je trebalo da prezentacija bude izvršena.

Čekovna uplatnica

Poverilac može zahtevati, ako se to ne protivi propisima, da dužnik izvrši obavezu plaćanja polaganjem dužnog iznosa čekovnom uplatnicom na račun koji mu poverilac označi.

U tom slučaju isplata je izvršena onog dana koga dužnik položi novac čekovnom uplatnicom na označeni račun.

Efektivno plaćanje u stranoj valuti

Kad je, saglasno deviznim propisima, plaćanje ugovoreno u stranoj valuti izrazom "efektivno", ili sličnim izrazom, kupac mora izvršiti plaćanje u ugovorenoj stranoj valuti ili devizama koje glase na tu valutu.

8. Uračunavanje izvršenih isplata**Raspored delimične isplate**

U slučaju delimičnog izmirenja duga, plaćena svota ide prvo na troškove spora, ako ih ima, onda na dospelu kamatu, a zatim na glavni dug.

Raspored isplata u slučaju više dugova

Ako ima prema istom poveriocu više dugova, dužnik se može prilikom plaćanja izjasniti na koji dug ide plaćena svota.

Kad se dužnik ne izjasni, plaćena svota ide na dug koji poverilac odredi, ako se dužnik tome odmah po saznanju ne usprotivi.

Ako ni dužnik ni poverilac nisu označili koji se dug izmiruje, plaćena svota ide prvo na dospeli dug; ako ima više dospelih dugova, onda na dug koji je tužbom tražen; ako nijedan od dospelih dugova nije tužbom tražen, onda po redu dospelosti; ako su svi dugovi istog dana dospeli, onda na dug koji je teži za dužnika; ako su svi dugovi jednako teški za dužnika, onda po vremenu njihovog nastajanja; ako nijedan dug nije dospelo, onda po redu kojim će dospeti.

9. Potvrda o isplati i isprava o dugu

200

Priznanica

Dužnik može tražiti od poverioca da mu izda priznanicu za svaku plaćenu svotu, sa naznačenjem na ime čega je isplata izvršena.

Kad poverilac izda priznanicu da mu je izmiren određeni obrok kamata ili drugog periodičnog davanja, pretpostavlja se da su ranije dospeli obroci iz istog osnova izmireni.

Kad je izdata priznanica za glavni dug, pretpostavlja se da je izmirena i kamata.

201

Vraćanje ili poništenje isprave o dugu

Kad se dug potpuno ugasi, dužnik može zahtevati od poverioca da mu vrati ili da poništi izdatu ispravu o dugu.

Ako dug nije potpuno ugašen, ili ako se isprava o dugu odnosi i na druga neugašena potraživanja poverioca, dužnik može tražiti da poverilac zabeleži izmirenje na ispravi o dugu.

Kad je dužniku vraćena isprava o dugu, pretpostavlja se da je dug ugašen.

202

Nemogućnost vraćanja isprave o dugu

Ako poverilac nije u mogućnosti da vrati ispravu o dugu, dužnik može tražiti pri izmirenju duga da mu poverilac izda overenu priznanicu u kojoj će potvrditi da je dug ugašen i da je isprava o dugu izgubila važnost.

Ako je isprava o dugu menica, ček ili druga hartija od vrednosti, postupiće se po propisima o amortizaciji tih isprava, a troškove amortizacije snosi poverilac.

10. Faktura

Uslovi sadržani u fakturi

Uslovi plaćanja i drugi uslovi koje prodavac jednostrano unese u fakturu ili dostavnicu ne obavezuju kupca ni onda kad je fakturu ili dostavnicu robe primio, a nije joj prigovorio.

Ali kupca obavezuju oni uslovi plaćanja i drugi uslovi koje prodavac unese u fakturu ili dostavnicu koji su neophodni za izvršenje ugovora i koji su u skladu sa ostalim odredbama ugovora, ako kupac ne stavi prigovor na fakturu ili dostavnicu, u kratkom roku po njihovom prijemu.

Plaćanje u slučaju prigovora na fakturu

Kad kupac prigovori samo nekim stavkama fakture, on ne može odbiti isplatu iznosa kojima nije prigovorio, niti prodavac može odbiti prijem tih iznosa.

Deponovanje spornog iznosa

Ukoliko prodavac odbije prigovor stavljen na fakturu, kupac može, čim ga prodavac obavesti o odbijanju, sporni iznos položiti kod državne arbitraže do okončanja spora ili sporazuma stranaka, ali treba da o polaganju iznosa obavesti prodavca.

Polaganjem iznosa kod državne arbitraže kupac je ispunio svoju obavezu plaćanja do visine položenog iznosa.

IV DOCNJA**1. Docnja dužnika****Nastupanje docnje dužnika**

Dužnik je u docnji kad ne ispuni svoju dospelu obavezu.

Kad je rok ispunjenja obaveze određen ugovorom ili na koji drugi način, dužnik je u docnji čim isteče taj rok.

Kad rok ispunjenja obaveze nije određen ni ugovorom ni na drugi način, dužnik je u docnji od prvog dana po prijemu poveriočeve opomene da ispuni svoju obavezu, ako iz ovih uzansa za pojedine slučajeve ne proističe što drugo.

Naknada štete u slučaju docnje dužnika

Dužnik koji je u docnji dužan je da poveriocu naknadi štetu koja mu je naneta zadocnjenjem, izuzev ako je zapao u docnju usled uzroka za koje nije odgovoran.

Dužnik koji je zapao u docnju usled uzroka za koje je odgovoran, odgovara i za nemogućnost ispunjenja koja za vreme docnje nastupi usled slučaja, izuzev ako bi poverilac pretrpeo štetu usled slučaja i da je dužnik svoju obavezu bio ispunio na vreme.

208

Docnja u pogledu novčane obaveze

Dužnik koji je u zadocnjenju sa plaćanjem novčane obaveze dužan je plaćati kamatu za sve vreme trajanja docnje, pa i u slučaju kada je zapao u docnju usled uzroka za koje nije odgovoran.

Ako je u zadocnjenju sa plaćanjem novčane obaveze usled uzroka za koje je odgovoran, dužnik je dužan da poveriocu naknadi i drugu štetu koju je poverilac pretrpeo zbog zadocnjenja.

209

Pravo poverioca u slučaju docnje dužnika

Kad je dužnik u docnji, poverilac može, po svom izboru, tražiti ispunjenje ugovora i naknadu štete zbog zadocnjenja, ili odustati od ugovora i tražiti naknadu štete zbog neispunjenja ugovora.

Poverilac može odustati od ugovora samo ako je dužniku ostavio primeren rok za ispunjenje njegove obaveze, a dužnik nije ispunio svoju obavezu ni u tom naknadnom roku.

Poverilac može odustati od ugovora i ne ostavljajući dužniku naknadni rok, ako mu je dužnik pre ili posle isteka roka za ispunjenje već saopštio da neće ispuniti svoju obavezu, ili ako se ostavljanje naknadnog roka protivi prirodi posla.

Poverilac ne može odustati od izvršenog izbora.

210

Pravo poverioca da sam izvrši radnju dužnika ili da zaključi ugovor sa trećim licem

Kad poverilac zbog docnje dužnikove odustane od ugovora, može i sam izvršiti radnju koju je dužnik bio dužan da izvrši, ili zaključiti ugovor sa trećim licem da ono izvrši radnju koju je dužnik bio dužan da izvrši, ali mora preporučenim pismom ili na drugi siguran način obavestiti dužnika o nameravanom izvršenju radnje ili zaključenju ugovora sa trećim licem.

U tom slučaju u štetu zbog neispunjenja ulazi i šteta koju je poverilac pretrpeo zbog toga što je radnju sam izvršio ili što je zaključio ugovor sa trećim licem.

Kad dužnik upozori poverioce na okolnosti koje bi mogle uticati da ugovor sa trećim licem bude zaključen pod što povoljnijim uslovima za dužnika, poverilac mora o tom upozorenju dužnikovom voditi računa.

211

Pravo kupca u slučaju odustanka od ugovora zbog docnje prodavca

Kad odustane od ugovora zbog docnje prodavca, kupac može po svom izboru:

tražiti razliku između ugovorene cene robe i njene srednje tržišne cene koja je u mestu isporuke postojala prvog radnog dana po isteku roka koji je kupac naknadno ostavio prodavcu za ispunjenje obaveze, a u slučaju kad nije ostavio takav rok zbog toga što mu je prodavac saopštio da neće ispuniti svoju obavezu, onda prvog radnog dana po isteku roka isporuke; ako je kupac, pored te razlike, pretrpeo i drugu štetu, on može tražiti naknadu i te štete;

tražiti naknadu stvarno pretrpljene štete i izgubljene dobiti;

kupiti kod trećeg lica robu koju mu je prodavac bio dužan isporučiti i tražiti od prodavca razliku između cene koju je sa njim bio ugovorio i više cene po kojoj je robu kupio kod trećeg lica, naknadu troškova oko kupovine robe, kao i naknadu druge štete koju je pretrpeo zbog neizvršenja isporuke od strane prodavca.

U ovom poslednjem slučaju kupac mora na siguran način i na vreme obavestiti prodavca o nameravanoj kupovini, a kupovinu izvršiti u primerenom roku.

212

Pravo prodavca u slučaju odustanka od ugovora zbog docnje kupca

Kad odustane od ugovora zbog docnje kupca, prodavac može po svom izboru:

tražiti razliku između ugovorene cene robe i njene srednje tržišne cene koja je u mestu isporuke postojala prvog radnog dana po isteku roka koji je naknadno ostavio kupcu za ispunjenje obaveze, a u slučaju kada nije ostavio takav rok zbog toga što mu je kupac saopštio da neće ispuniti svoju obavezu, onda prvog radnog dana po isteku roka isporuke; ako je prodavac, pored te razlike pretrpeo i drugu štetu, on može tražiti naknadu i te štete;

tražiti naknadu stvarno pretrpljene štete i izgubljene dobiti;

prodati trećem licu robu koju je kupac bio dužan da primi i tražiti od kupca razliku između cene koju je sa njim bio ugovorio i niže cene po kojoj je robu prodao trećem licu, naknadu troškova oko prodaje robe, kao i naknadu druge štete koju je pretrpeo zbog neispunjenja obaveze od strane kupca.

U ovom poslednjem slučaju, prodavac mora na siguran način i na vreme obavestiti kupca o nameravanoj prodaji, a prodaju izvršiti u primerenom roku.

213

Kad prodavac ne može odustati od ugovora zbog kupčeve docnje

Kad je kupac primio robu, ali je u docnji sa isplatom kupovne cene, prodavac ne može odustati od ugovora, već može tražiti isplatu kupovne cene i kamatu zbog zadocnjenja.

Ali kad je kupac u docnji sa isplatom kupovne cene zbog uzroka za koje je odgovoran, prodavac može tražiti, pored isplate kupovne cene i kamate zbog zadocnjenja, i naknadu druge štete koju je pretrpeo zbog zadocnjenja.

214

Do kad se može ispuniti zadocnela obaveza i tražiti njeno ispunjenje

Kad dužnik ne ispuni svoju obavezu o roku, on je može ispuniti i poverilac može zahtevati njeno ispunjenje sve dok poverilac nije saopštio dužniku ili da odustaje od ugovora, ili da će sam izvršiti radnju koju je dužnik bio dužan da izvrši, ili da će zaključiti ugovor sa trećim licem da ono izvrši tu radnju.

215

Odustanak poverioca od ugovora u slučaju kad se obaveza ispunjava u obrocima

Kad se obaveza ima ispuniti u obrocima, a dužnik zadocni sa ispunjenjem jednog ili više obroka, poverilac može odustati od ugovora u pogledu neispunjenih dospelih obroka, ako ih dužnik ne ispuni ni u primerenom roku koji mu je poverilac naknadno ostavio.

U tom slučaju poverilac može odustati od ugovora i u pogledu svih budućih obroka, ako dužnik na njegov zahtev ne da obezbeđenje da će obavezu u pogledu budućih obroka na vreme ispunjavati.

Ali kad dužnik zadocni sa ispunjenjem ma i jednog obroka, poverilac može odustati od ugovora u celini, uključujući i već izvršene obroke, ako dužnik dospele obroke ne ispuni ni u primerenom roku koji mu je poverilac naknadno ostavio, a poverilac nema interesa za već izvršene i buduće obroke bez dospelih neispunjenih obroka zbog toga što svi obroci čine celinu.

216

Saopštenje poverioca o odustanku od ugovora

Poverilac koji zbog dužnikove docnje odustaje od ugovora, mora odustanak saopštiti dužniku na siguran način.

Saopštenje o odustanku smatra se izvršenim onog dana koga dužnik primi saopštenje.

2. Docnja poverioca

217

Nastupanje docnje poverioca

Poverilac je u docnji kad neosnovano odbije prijem ispunjenja obaveze od strane dužnika, ili kad ne preduzme radnje koje je dužan preduzeti da bi dužnik mogao ispuniti svoju obavezu.

Poverilac zapada u docnju i kad je spreman da primi ispunjenje dužnikove obaveze, ali ne nudi ispunjenje svoje dospele obaveze.

Poverilac ne zapada u docnju iako nije preduzeo potrebne radnje da bi dužnik mogao ispuniti svoju obavezu, ako dužnik nije u stanju da tu obavezu ispuni o roku.

218

Naknada štete i rizik u slučaju docnje poverioca

Poverilac koji je u docnji zbog uzroka za koji je odgovoran dužan je da dužniku naknadi štetu koja mu je naneta zadocnjenjem.

Poverilac koji je u docnji snosi rizik za propast ili oštećenje dugovane stvari koje je nastalo slučajem.

Kad se predmet obaveze stvari određene po rodu, rizik za propast ili oštećenje stvari usled slučaja snosi poverilac koji je u docnji, ako su stvari koje su mu ponuđene bile izdvojene, ili ako je propala cela masa iz koje je trebalo da se ponuđene stvari izdvoje.

219

Kamata za vreme docnje poverioca

Dužnik nije dužan da plaća kamate za vreme docnje poverioca.

220

Polaganje kod državne arbitraže dugovane svote, hartija od vrednosti i dragocenosti

Kad je poverilac u docnji, dužnik se može osloboditi svoje novčane obaveze polaganjem dugovane svote kod državne arbitraže nadležne po mestu plaćanja, na trošak i rizik poverioca.

Ovo važi i kad su predmet obaveze hartije od vrednosti, druge isprave i dragocenosti.

Dužnik mora o polaganju kod državne arbitraže odmah obavestiti poverioca.

221

Predaja stvari na čuvanje

Kad predmet obaveze nije novac, hartije od vrednosti ili dragocenosti, dužnik se može osloboditi svoje obaveze predajom stvari na čuvanje, na trošak i rizik poverioca, javnom skladištu u mestu ispunjenja, ili, ako je to nemoguće, licu koje na zahtev dužnika odredi državna arbitraža nadležna po mestu ispunjenja.

O predaji stvari na čuvanje dužnik mora odmah obavestiti poverioca.

222

Prodaja stvari

Ako je stvar nepodesna za čuvanje, ili su troškovi potrebni za njeno čuvanje ili održavanje nesrazmerno veliki, dužnik može, na trošak i rizik poverioca, a po dozvoli državne arbitraže nadležne po mestu ispunjenja, izložiti stvar javnoj prodaji.

Ako stvar ima tržišnu cenu, ili ako je male vrednosti u srazmeri prema troškovima javne prodaje, ili ako postoji opasnost od odlaganja usled toga što je roba u kvaru ili se može brzo pokvariti, dužnik može i sam prodati stvar.

Cena postignuta prodajom mora biti položena državnoj arbitraži.

Dužnik mora bez odlaganja obavestiti poverioca da je tražio dozvolu za javnu prodaju ili da će robu sam prodati, kao i o izvršenoj prodaji i položenoj ceni.

223

Uzimanje natrag stvari predatih na čuvanje

Stvari predate na čuvanje dužnik može uzeti natrag sve dok se poverilac ne izjasni da ih prima.

Kad dužnik uzme stvari natrag, vaspostavljaju se prava koje je poverilac imao pre predaje stvari na čuvanje.

O uzimanju stvari natrag dužnik mora odmah obavestiti poverioca.

3. Posebni slučajevi docnje

224

Delimična docnja obeju stranaka

Kad su obe stranke u docnji, a započele su ispunjenje ugovora, kojim nije bilo unapred predviđeno da će se ispunjavati u obrocima, stranka koja je u većoj meri ispunila svoju obavezu i nudi potpuno ispunjenje, može zahtevati od druge stranke ispunjenje ugovora u celini i naknadu štete, a može joj odrediti i novi primereni rok za ispunjenje obaveze.

U ovom poslednjem slučaju, ako druga stranka ni u tom novom roku ne ispuni obavezu, stranka koja je u većoj meri ispunila obavezu može po svom izboru bilo da zahteva potpuno ispunjenje ugovora i naknadu štete, bilo da od ugovora odustane i zahteva obračun ispunjenih obaveza i isplatu salda, kao i naknadu štete.

225

Docnja kod fiksnog posla

Kad o roku koji je bitan uslov ugovora dužnik ne ispuni svoju obavezu, poverilac može tražiti ispunjenje ugovora samo ako po isteku roka bez odlaganja obavesti dužnika da ugovor održava na snazi; u protivnom, ugovor se smatra raskinutim samom činjenicom nastupanja docnje.

Kad poverilac traži ispunjenje ugovora, ima pravo na naknadu štete zbog zadocnjenja, a kad je došlo do raskida ugovora, ima pravo na naknadu štete zbog neispunjenja.

Rok se smatra bitnim uslovom ugovora kad je ugovoreno da se obaveza ima ispuniti u tačno određeno vreme ili u tačno određenom roku i da će se inače ugovor raskinuti, ili ako to proističe iz ugovora ili okolnosti posla.

226

Pokriće na drugoj strani u slučaju docnje kod isporuke sa fiksnim rokom

Kad je rok isporuke bio bitan uslov ugovora koji je raskinut zbog docnje prodavca, kupac koji namerava da kod trećeg lica kupi robu koju mu je prodavac imao isporučiti mora po isteku roka, bez odlaganja, izvršiti kupovinu i obavestiti prodavca o uslovima izvršene kupovine.

Kad je rok isporuke bio bitan uslov ugovora koji je raskinut zbog docnje kupca, prodavac koji namerava da trećem licu proda robu koju je kupac imao primiti, mora po isteku roka, bez odlaganja, izvršiti prodaju i obavestiti kupca o uslovima izvršene prodaje.

227

Docnja kod specifikacione kupovine i prodaje

Ako je kupac po ugovoru zadržao sebi pravo da naknadno odredi oblik, dimenzije ili druga svojstva robe (specifikaciona kupoprodaja), pa prodavcu ne dostavi specifikaciju u ugovorenom roku, a ni po isteku naknadnog primerenog roka koji mu je prodavac ostavio, prodavac može odustati od ugovora i tražiti naknadu štete.

228

Docnja u pogledu predaje dokumenata

Kad je prodavac dužan da preda kupcu robna dokumenta koja ovlašćuju kupca na prijem robe ili čijom se predajom prodavac lišava prava raspolaganja robom, a to o roku ne učini, smatra se da je u docnji u pogledu ispunjenja glavne obaveze.

Kad je prodavac dužan predati kupcu dokumenta istovremeno sa ispunjenjem glavne obaveze, a kupac može raspolagati predmetom glavne obaveze i bez tih dokumenata, kupac može u slučaju docnje prodavca u pogledu predaje dokumenata zahtevati samo naknadu štete.

229

Pravo prodavca u slučaju docnje kupca u pogledu dostavljanja ambalaže

Kad je ugovoreno da će kupac dostaviti ambalažu, a nije je na vreme dostavio, prodavac može po svom izboru:

izvršiti isporuku predajom robe na ime i teret kupca u javno skladište, ako je to moguće;

upotrebiti svoju ambalažu na račun kupca, ili na račun kupca uzeti u zakup ambalažu, u kom se slučaju rok za isporuku produžuje za onoliko dana, koliko je prema okolnostima potrebno za pribavljanje ambalaže;

odustati od ugovora, ako mu kupac nije dostavio ambalažu ni u primerenom roku koji mu je naknadno ostavio.

Pored toga, prodavac može zahtevati od kupca i naknadu štete koju je pretrpeo zbog neispunjenja ili zadocnjenja u pogledu dostavljanja ambalaže.

Kad nije ugovoreno do kada kupac ima dostaviti prodavcu ambalažu, smatra se da je dostavio ambalažu na vreme ako je stigla prodavcu toliko vremena pre isteka roka za isporuku, koliko je prema okolnostima potrebno da bi prodavac mogao izvršiti na vreme pakovanje i isporuku robe.

V NAKNADA ŠTETE

1. O naknadi štete uopšte

230

Naknada štete zbog neispunjenja ili neurednog ispunjenja

Kad dužnik ne ispuni svoju obavezu, ili je ispuni neuredno, dužan je da naknadi poveriocu štetu koja mu je time naneta, izuzev ako je do neispunjenja ili neurednog ispunjenja došlo iz uzroka za koje nije odgovoran.

231

Prosta šteta i izgubljena dobit

Šteta obuhvata kako prostu (stvarnu) štetu, tako i izgublenu dobit.

Pod izgubljenom dobiti podrazumeva se samo ona dobit za koju je izvesno da bi je poverilac, prema redovnom toku stvari ili prema posebnim okolnostima slučaja, ostvario da je dužnik svoju obavezu ispunio kako treba.

232

Smanjenje ili isključenje odgovornosti dužnika zbog postupka poverioca

Ako je poverilac nekim svojim postupkom ili propuštanjem za koje je odgovoran, učinio da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila, ili da se položaj dužnika oteža, visina naknade štete će se smanjiti srazmerno odgovornosti poverioca, a prema okolnostima slučaja ne mora se ni dati.

233

Ocena visine štete

Ako se visina štete ne može tačno utvrditi, ona se ocenjuje prema svim okolnostima slučaja, vodeći računa i o merama koje je u pogledu ispunjenja svoje obaveze i otklanjanja štete preduzela oštećena stranka.

234

Profesionalna odgovornost

Pri oceni odgovornosti za naknadu štete uzima se u obzir i posebna pažnja koju stranci odgovornoj za štetu nalažu pravila struke.

235

Odgovornost za treća lica

Stranka koja ispunjenje svoje obaveze poveri trećem licu, odgovara za štetu koju bi ono u ispunjenju njene obaveze nanelo drugoj stranci.

Isto tako, stranka odgovara i za štetu koju njeni organi, radnici ili službenici nanesu drugoj stranci u vezi sa ugovorom.

236

Odgovornost za izbor trećih lica

Ako stranka koja je po ugovoru dužna ili ovlašćena da angažuje treće lice koje u svoje ime učestvuje u ispunjenju tog ugovora, kao što je vozar, špediter, skladištar, komisionar i slično, ne pokaže pri tom izboru pažnju koja se u poslovnom prometu zahteva, odgovara za štetu koju drugoj stranci nanese izabrano lice.

Isto tako stranka odgovara i za izbor poslovne veze.

237

Isključenje i ograničenje odgovornosti

Stranka ima pravo na naknadu štete i u slučaju kada je ugovorom isključena ili ograničena odgovornost druge stranke za štetu za koju je ova odgovorna.

238

Kumulacija prava na naknadu štete i prava iz osiguranja

Pravo oštećenog iz ugovora o osiguranju ne lišava ga prava na naknadu štete od lica koje je za štetu odgovorno.

Ali oštećenik ne može po oba ova osnova naplatiti više nego što iznosi njegova šteta.

2. Posebni slučajevi odgovornosti za štetu

239

Naknada zbog propuštanja potrebnih radnji za čuvanje robe čiji je prijem odbijen

Kupac koji osnovano odbije prijem robe zbog njenih mana, odgovara prodavcu za štetu koja mu je naneta time što sa robom nije postupao na način koji je za takav slučaj predviđen ovim uzansama.

Isto važi u pogledu odgovornosti i postupanja kupca sa robom čiji je prijem odbio zbog nedostataka u količini, kao i u pogledu odgovornosti i postupanja lica sa nenaručenom robom čiji je prijem odbilo.

240

Odgovornost zbog propuštanja radnji za očuvanje prava saugovorača

Stranka mora preduzeti sve radnje koje je u mogućnosti da preduzme, a koje su potrebne za očuvanje prava druge stranke u vezi sa predmetom ugovora, ako druga stranka nije u stanju da ih sama preduzme; u protivnom odgovara za štetu koju pretrpi druga stranka zbog propuštanja tih radnji.

241

Naknada zbog propuštanja obaveštenja

Stranka koja treba da obavesti drugu stranku o činjenicama čije je nastupanje od uticaja na ispunjenje ugovora, kao što su smetnje u ispunjenju ugovora, promena okolnosti i slično, odgovara za štetu koju pretrpi druga stranka zbog toga što nije bila na vreme obaveštena.

242

Naknada zbog neuredne otpreme robe

Stranka koja ima da otpremi robu odgovara za štetu koja nastane zbog toga što roba nije otpremljena kako treba, ukoliko takva otprema nije usledila na izrični zahtev druge stranke.

Ali stranka koja je primila nalog za otpremu, a zna da zahtevani način otpreme nije dobar, treba da na to upozori stranku koja je zahtevala takav način otpreme.

Smatra se da roba nije otpremljena kako treba naročito kad je učinjen pogrešan izbor prevoznog sredstva, kad je roba rđavo pakovana ili nepropisno tovorena, kad nisu korišćene najpodesnije saobraćajne veze, kad se nije vodilo računa o postojećim ili predstojećim saobraćajnim smetnjama, kad se pošiljalac nije pridržavao uputstava nalogodavca, i tome slično.

243

Naknada zbog neispunjenja obaveze osiguranja

Stranka koja je dužna da za drugu stranku osigura robu, odgovara drugoj stranci za štetu koju je ova pretrpela usled toga što roba nije bila uopšte osigurana ili osiguranje nije bilo izvršeno kako treba.

Ako u ugovoru nisu određeni bliži uslovi osiguranja, stranka na koju pada obaveza da zaključi osiguranje mora robu osigurati od rizika za koje je to uobičajeno u mestu ispunjenja ugovora za tu vrstu poslova i robe, vodeći računa o rizicima kojima je roba izložena na putu od mesta otpreme do mesta opredeljenja.

244

Naknada zbog nemogućnosti osiguranja usled propuštanja obaveštenja o otpremi robe

Kad po ugovoru na kupca pada obaveza da zaključi osiguranje, pa ga prodavac ne obavesti o otpremi robe i kupac dođe zbog toga u nemogućnost da robu osigura, prodavac odgovara kupcu za štetu koju je kupac pretrpeo zbog toga što roba nije mogla biti osigurana.

3. Ugovorna kazna

245

Ugovaranje kazne

Odredbom o ugovornoj kazni jedna stranka obavezuje se da isplati drugoj stranci određenu svotu novca ili da joj pribavi kakvu drugu imovinsku korist, ako svoju obavezu ne ispuni ili je ispuni neuredno.

Smatra se da je kazna ugovorena za slučaj neurednog ispunjenja, ako što drugo ne proističe iz ugovora.

Kazna može biti predviđena ugovorom o glavnoj obavezi na koju se kazna odnosi, ili nekim drugim ugovorom.

Kazna mora biti ugovorena u obliku propisanom za ugovor o glavnoj obavezi.

246

Ugovorna kazna za novčane obaveze

Kazna se ne može ugovarati za neispunjenje ili neuredno ispunjenje novčane obaveze.

247

Izbor između ispunjenja obaveze i ugovorne kazne za slučaj neispunjenja obaveze

Kad je kazna ugovorena za slučaj neispunjenja obaveze, poverilac može zahtevati ili ispunjenje obaveze ili ugovornu kaznu.

U tom slučaju poverilac ne može zahtevati ispunjenje obaveze ako je zatražio od dužnika isplatu ugovorne kazne.

248

Kumulacija ispunjenja obaveze i ugovorne kazne za slučaj neurednog ispunjenja

Kad je kazna ugovorena za slučaj neurednog ispunjenja, poverilac može zahtevati i ispunjenje obaveze i ugovornu kaznu.

Ali poverilac ne može zahtevati ugovornu kaznu ako je primio ispunjenje obaveze, a nije bez odlaganja saopštio dužniku da zadržava svoje pravo na ugovornu kaznu.

249

Odustanak od ugovora plaćanjem kazne

Kad je kazna ugovorena za slučaj neispunjenja, dužnik ne može plaćanjem kazne odustati od ugovora, izuzev ako to proističe iz ugovora.

250

Određivanje visine ugovorne kazne

Stranke mogu ugovoriti po svom nahođenju visinu ugovorne kazne i odrediti je otkom, u procentima, ili za svaki dan zadoćenja, ili na koji drugi način.

251

Odnos ugovorne kazne i visine štete

Poverilac može zahtevati ugovornu kaznu i kad ona prelazi štetu koju je pretrpeo, kao i kad nije pretrpeo nikakvu štetu.

Ako šteta prelazi iznos ugovorne kazne poverilac može zahtevati, pored ugovorne kazne, iznos štete koji prelazi visinu ugovorne kazne.

Ali poverilac ne može zahtevati i naknadu štete i ugovornu kaznu, izuzev ako je tako ugovoreno.

252

Smanjenje ugovorne kazne

Dužnik može tražiti da se smanji ugovorna kazna ako je ona preterano visoka.

253

Obračunavanje ugovorne kazne

Ugovorna kazna obračunava se na vrednost celokupne obaveze do trenutka delimičnog ispunjenja obaveze, a od tada pa do potpunog ispunjenja samo na vrednost neispunjenog dela obaveze.

Kad se obaveza sastoji od dve ili više odvojenih radnji, ugovorna kazna se računa posebno za svaku od tih radnji prema njenoj vrednosti.

254

Obračunavanje ugovorne kazne kad su obe stranke nepotpuno ispunile svoje obaveze

Ako su obe stranke nepotpuno ispunile svoje obaveze, a odgovorne su za takvo neuredno ispunjenje, ugovornu kaznu plaća samo stranka koja je manje ispunila svoju obavezu, i to na razliku između dela njene neispunjene obaveze i dela neispunjene obaveze druge stranke.

255

Trenutak od koga se može zahtevati ugovorna kazna

Poverilac može zahtevati ugovornu kaznu od trenutka kad dužnik zapadne u docnju.

256

Oslobođenje od ugovorne kazne

Dužnik se oslobađa ugovorne kazne kad je do neispunjenja ili neurednog ispunjenja došlo zbog uzroka za koji on nije odgovoran.

257

Odnos ugovorne kazne i naknade određen je zakonom

Ako je za neispunjenje ili neuredno ispunjenje obaveze zakonom određena visina naknade pod nazivom penala, ugovorne kazne, naknade, ili pod kojim drugim nazivom, a stranke su i pored toga ugovorile kaznu za neispunjenje ili neuredno ispunjenje, poverilac može zahtevati ili ugovornu kaznu ili naknadu određenu zakonom.

- propis objavljen u „Službenom listu FNRJ“ broj 15/1954 od 07.04.1954. godine, stupio na snagu 07.04.1954. godine

AKTIVA sistem doo, Novi Sad

Osnivanje preduzeća i radnji, Računovodstvena agencija, Poresko savetovanje
Propisi besplatno www.aktivasistem.com Obrasci besplatno

Misija, vizija, cilj

Profesionalnim pružanjem usluga najvišeg nivoa iz oblasti administrativno - ekonomsko - finansijsko - pravnog segmenta poslovanja, od osnivanja firme pa tokom celog njenog postojanja, na ekonomičan način omogućiti mikro i malim preduzećima i preduzetnicima da se u celosti posvete svojoj osnovnoj delatnosti, a administraciju da sa poverenjem prepuste Agenciji.
